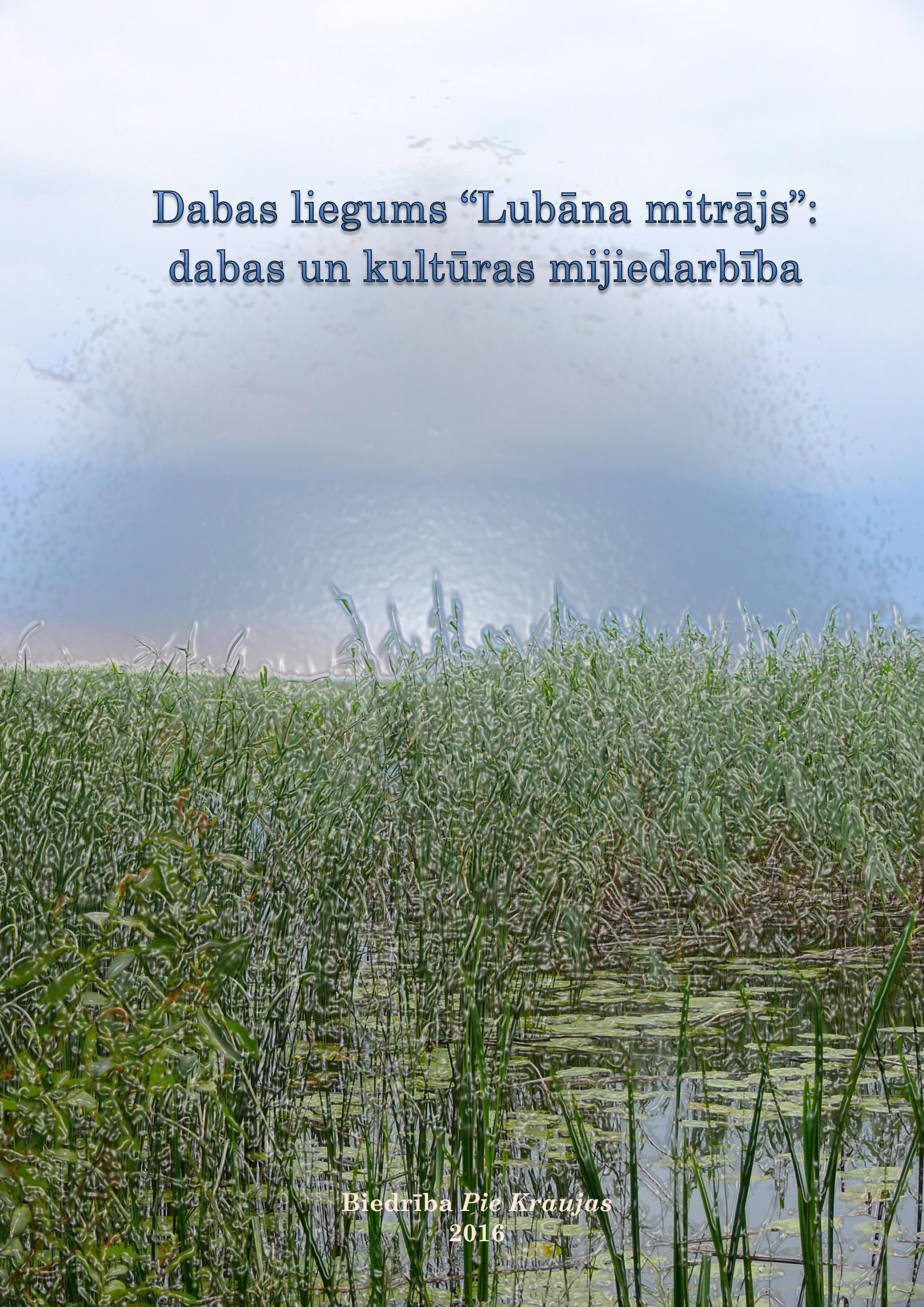

Dabas liegums “Lubāna mitrājs”: dabas un kultūras mijiedarbība

Biedrība *Pie Kraujas*
2016

Koncepcijas izstrādātāja: Lelde Uzkure (biedrība „Pie Kraujas”)

Dabas aspekta eksperts: Uģis Bergmanis (biologs, ornitologs, AS „Latvijas valsts meži” vecākais vides eksperts)

Kultūrvēstures aspekta eksperts: Indulis Zvirgzdiņš (Madonas mākslas un novadpētniecības muzeja vecākais speciālists)

Koncepcija “Dabas liegums „Lubāna mitrājs”: dabas un kultūras mijiedarbība” ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par koncepcijas “Dabas liegums „Lubāna mitrājs”: dabas un kultūras mijiedarbība” saturu atbild Lelde Uzkure (biedrība „Pie Kraujas”).

Sabiedrības integrācijas
fonds

IZMANTOTIE TERMINI UN SAĪSINĀJUMI

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

| 2

DL – dabas liegums

ĪADT – īpaši aizsargājamā dabas teritorija

LMIC – Lubāna mitrāja informācijas centrs

LOB – Latvijas Ornitoloģijas biedrība

Koncepcija - Galvenā doma, galvenā iecere, vispārīgā iecere, sistematizēti parādības izpratnes pamati. Koncepcija prognozē attīstību un likumsakarīgi atklāj šīs attīstības norisi. Tā ir tilts no pagātnes caur tagadni uz nākotni, starp jaunu ideju un jaunu teoriju, kas ved uz prakses pilnveidošanu.

Ramsāres konvencija - Konvencija „Par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi” ir pieņemta 1971. gada 2. februārī (konvencija stājās spēkā no 1975. gada) Irānas pilsētā Ramsārē, tādēļ bieži šī konvencija tiek saukta vienkārši par Ramsāres vai arī par Mitrāju konvenciju. Konvencijas mērķis ir nodrošināt visa veida mitrāju aizsardzību un saprātīgu izmantošanu, atzīstot, ka mitrāji kā ekosistēmas ir ļoti nozīmīgi bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā, kā arī cilvēku labklājības nodrošināšanā.

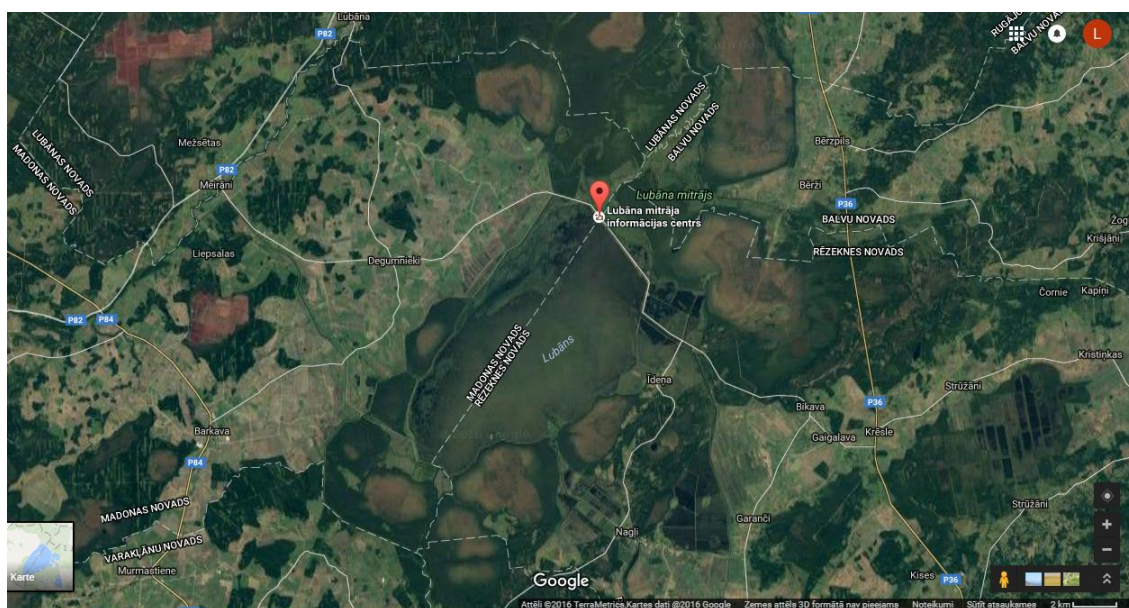
SATURS

I.	IEVADS.....	4
II.	TERITORIJAS VIZĪTKARTE.....	7
A.	Daba	9
B.	Ieskats Lubāna mitrāja kultūrvēsturē (Lubāna ezera apkārtnē un cilvēks)...	21
III.	LUBĀNA MITRĀJA INFORMĀCIJAS CENTRS 01.07.2014.-01.10.2016.....	33
IV.	TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANA UN NĀKOTNES PERSPEKTĪVA.....	36
A.	Novadu attīstības stratēģiju analīze	37
B.	Teritorijas apsaimniekošana	40
V.	LUBĀNA MITRĀJA INFORMĀCIJAS CENTRA VĪZIJA DARBĪBAI DABAS LIEGUMĀ <i>LUBĀNA MITRĀJS</i>	44

I. IEVADS

Madonas jauniešu biedrība *Pie Kraujas*, kuras darbība ir mērķēta uz aktīva dzīvesveida popularizēšanu, dabas un apkārtējās vides iepazīšanu un pilnvērtīgu un skaistu dzīvošanu Latvijas laukos, kopš 2014.gada 1.jūlija ar Madonas novada pašvaldības atbalstu apsaimnieko Lubāna mitrāja informācijas centru. Informācijas centrs atrodas dabas lieguma „Lubāna mitrājs” teritorijā, uz Madonas un Rēzeknes novadu robežas pie Aiviekstes upes iztekas no Lubāna ezera – lielākā ezera Latvijā.

Ekrānšāviņš no www.maps.google.com

Jau sākotnēji informācijas centrs tika paredzēts, lai informētu sabiedrību par - atklāšanas brīdī 2007.gadā - vēl 12 atsevišķiem dabas liegumiem, bet kopš 2009.gada par apvienoto dabas liegumu *Lubāna mitrājs*. Informācijas centrs tika būvēts ar ES LIFE NATURE programmas atbalstu, kā viena no projekta aktivitātēm un bija tieši vērsts uz sabiedrības izglītošanu. Kopš minētā projekta noslēguma un centra nodošanas ekspluatācijā 2007.gadā, LMIC ir Madonas novada (sākotnēji rajona) pārvaldībā.

Koncepcijai *Dabas liegums „Lubāna mitrājs”*: dabas un kultūras mijiedarbība ir 2 ieceres. Pirmkārt, censties aptvert visu lielo DL teritoriju vienkopus. Lielākoties, to saista ar Lubāna ezeru, kas, bez šaubām, ir centrālais un visus vienojošais dabas elements teritorijā. Tomēr vēlos uzsvērt, ka ezers ir tikai daļa no Lubāna mitrāja kompleksa un būtu vērtīgi palūkoties uz teritoriju plašākā aspektā. Otrkārt, mēs kā biedrība *Lubāna mitrājā* darbojamies jau gandrīz 2,5 gadus. Tas ir pietiekami liels

laika periods, lai iepazītu teritoriju, apjaustu situācijas nopietnību gan iesaistīto pušu aspektā, gan vides apsaimniekošanas u.c. Darbības laikā ir gūta zināma pieredze, uzklausi viedokļi un ieteikumi, ir apjausti izaicinājumi, kā arī novērtētas iespējas, ko sniedz DL *Lubāna mitrājs*. Tā kā savu darbību pie Lubāna ezera plānojam turpināt, tad arī šīs koncepcijas ietvaros radīsim ieteikumus un rīcības plānu gan biedrības turpmākajai darbībai un attīstībai LMIC, gan arī vispārējus ieteikumus visas teritorijas popularizēšanai.

Ierosme koncepcijas tapšanā tika aizgūta no Lietuvas. Laikā, kad sākās Eiropas ekonomiskā krīze – 21.gs. sākums, ar kuru saskārās liela daļa Eiropas Savienības dalībvalstu, Lietuva kā vienu no prioritāri attīstāmām jomām lika dabas aizsardzību. Līdz ar to, šodien mēs varam redzēt kaimiņzemes sakoptos dabas un kultūrvēsturiskos pieminekļus, ko brauc aplūkot gan paši lietuvieši, gan arī cittautieši. Pieminēsim kaut vai Anīkšču gaisa taku pie kuras vasaras laikā mašīnas stāv vairākus kilometrus garā rindā. Un arī pašā Anīkšču reģionālajā parkā ir ko redzēt un darīt – pie tam, piedāvājums ir ļoti plašs un katrs atradīs savai gaumei ko piemērotu.

Ko mēs paņēmām no lietuviešiem? Ka katrai dabas teritorijai tiek veidots savs stāsts, sava legenda piesaistīta vai nu kādam literātam, vai literāram darbam, vai pašas teritorijas īpašajām dabas vērtībām. Kā arī viņu spēju dabas teritorijas iekopt ainaviski skaistas. Tās iegūst papildus vērtību – estētiskumu. DL *Lubāna mitrājs* ir īpaši skaista teritorija – iespējams, tās spēks un pievilcība tieši slēpjas tās mežonīgumā, savvaļībā un neskartumā.

Koncepcijas izstrāde tika uzsākta 2016.gada jūnijā. Idejas bija virmojušas visu biedrības *Pie Kraujas* darbības laiku LMIC. Un bija arī pienācis laiks padarītā izvērtēšanai, lai varētu izvirzīt jaunus mērķus – gan skatīties tālākā nākotnē, gan arī tūlīt maināmo un uzlabojamo. Procesā tika iesaistīti divi eksperti – dr.biol. Uģis Bergmanis un mg.hist. Indulis Zvirgzdiņš. U.Bergmanis sniedza informāciju gan par DL *Lubāna mitrājs* realizēto ES NATURE LIFE projektu, gan citām idejām attiecībā uz DL teritorijas apsaimniekošanu un dabiskā stāvokļa atjaunošanu. Koncepcijā tika izvēlēts ievietot rakstu par hidroloģiskā režīma ekoloģiskās stabilizēšanas iespējām, jo mitrāja pastāvēšana ir tieši saistīta ar ūdens daudzumu teritorijā, tā kustību – Lubāna ezera un tā upju sistēmas darbību. I.Zvirgzdiņš sniedza ieskatu *Lubāna mitrāja* teritorijas kultūras vēsturē – sākot no akmens laikmeta līdz pat 20.gs. ievēribas cienīgajiem ezera iedambēšanas pasākumiem.

Kā sadarbības partneris koncepcijas izstrādē tika piesaistīta biedrība *Dvietes senlejas pagastu apvienība*, kas apsaimnieko dabas parku *Dvietes paliene*. Lai gan teritorija ir ievērojami teritoriāli mazāka par DL *Lubāna mitrājs*, biedrība savas darbības laikā ir spējusi ieviest veiksmīgu apsaimniekošanu. Tiesa, liela daļa no tā ir vietējo iedzīvotāju entuziasms un brīvprātīgais darbs ar mērķi padarīt savu vidi, savu ainavu patīkamu un pievilcīgu dzīvošanai.

Būtisku ieguldījumu sniedza diskusijas darba grupu tikšanās reizēs gan dabas parkā *Dvietes paliene*, gan arī DL *Lubāna mitrājs*. Dalībnieki izteica savu viedokli, dalījās ar idejām un ieteikumiem, kā arī vērta uzmanību uz teritorijas izaicinājumiem. Plašāk ar izteiktajām idejām varēs iepazīties 5.nodaļā.

Koncepcijas izstrādes periodā, pateicoties Sabiedrības integrācijas fondam, bija iespēja pieredzi gūt dabas aizsardzībā un vides izglītībā no norvēģu kolēģiem viesojoties Oslo – tika apmeklētas tieši biedrības, kuras darbojas šajā sfērā gan nacionālā, gan lokālā mērogā. Arī šeit gūtā pieredze tika izmantota koncepcijas izstrādē attiecībā uz nākotnes plāniem.

II. TERITORIJAS VIZĪTKARTE

Dibināšanas gads: 2009

Platība: 51 351 ha

Teritorija: dabas liegums, *Natura 2000* un RAMSAR teritorija

Administratīvais iedalījums: Rēzeknes novada Nagļu un Gaigalavas pagasts; Balvu novada Bērzpils un Krišjāņu pagasts; Madonas novada Barkavas un Ošupes pagasts; Rugāju novada Lazdukalna un Rugāju pagasts; Viļānu novada Dekšāres pagasts; Varakļānu novada Varakļānu pagasts; Lubānas novada Indrānu pagasts; Gulbenes novada Daukstu un Stradu pagasts

Attālums no Lubāna ezera līdz Rīgai: 233,8 km

Tuvākās pilsētas (no Lubāna ezera): Lubāna (18,4km), Varakļāni (33,4km), Viļāni (41,2km), Rēzekne (48km), Madona (52km)

Atbildīgā institūcija: Dabas aizsardzības pārvaldes struktūrvienība Latgales reģionālā administrācija

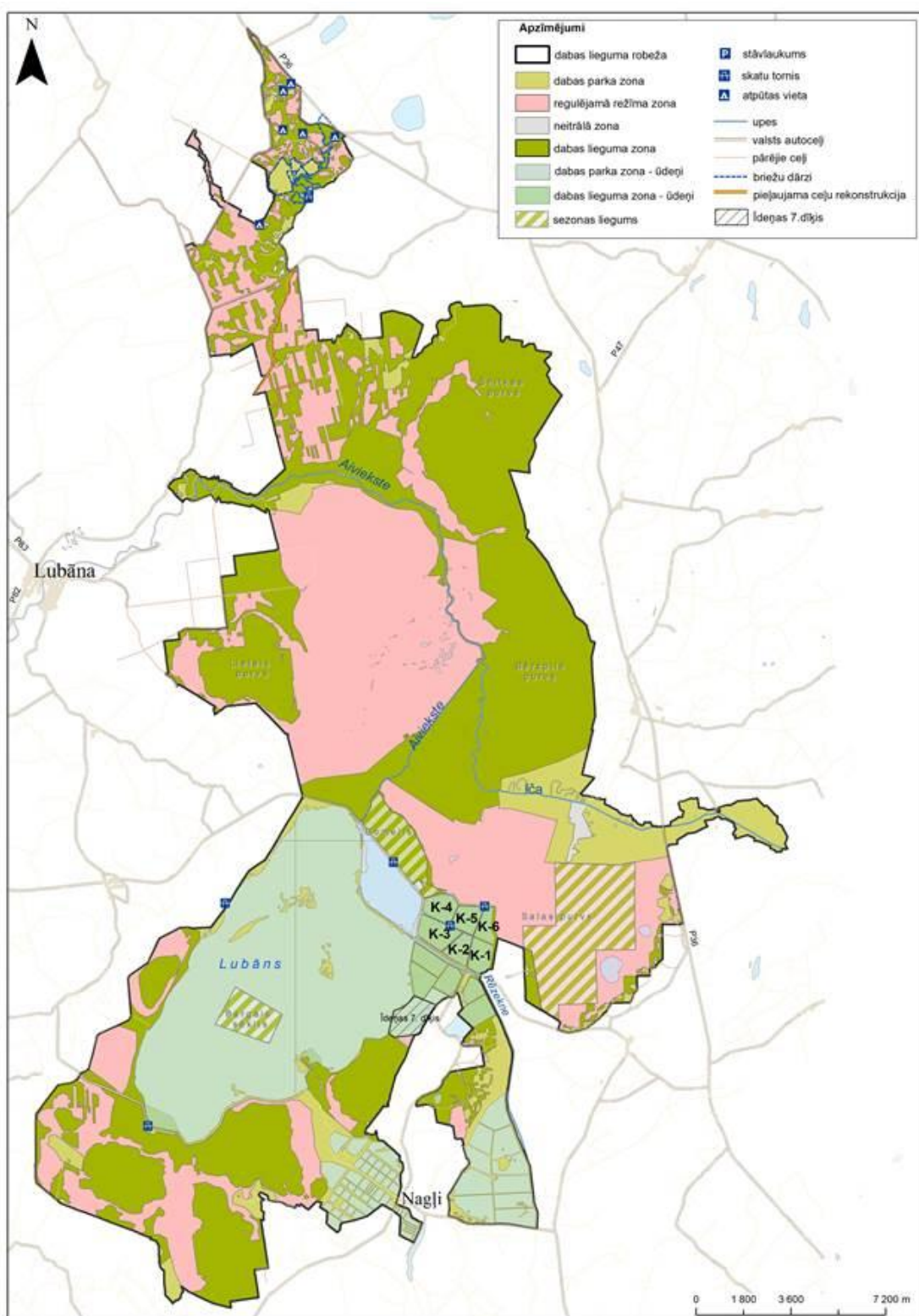
Dabas aizsardzības plāns: nav

Dabas lieguma *Lubāna mitrājs* individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi: MK noteikumi Nr.135

Funkcionālās zonas: regulējamā režīma zona, dabas lieguma zona, dabas parka zona, neitrālā zona

Latvijas administratīvais iedalījums

DL Lubāna mitrājs ar zonējumu

A. Daba

Dr.biol. Uģis Bergmanis

Dabas liegums „Lubāna mitrājs” dibināts 2009. gadā, apvienojot iepriekšējos gados izveidotos 12 dabas liegumus vienotā teritorijā, tā platība ir 51 351 ha. Tas ir putniem nozīmīga vieta Eiropas Savienības mērogā, starptautiskas nozīmes mitrājs (Ramsāres konvencijas vieta) kopš 2002. gada, *Natura 2000* teritorija kopš 2004. gada; viduspunkta koordinātas X677465, Y6300724. Lubāna mitrāja kompleksa purvi ir viens no lielākajiem purvu masīviem Latvijā, kuram raksturīga ievērojama sugu un biotopu daudzveidība. Augstie un pārejas purvi aizņem aptuveni 9800 hektārus jeb 20% no kopējās dabas lieguma teritorijas (Nippon Koei Co., Ltd. & Kokusai Kogyo Co., Ltd. 2000 *The Study on Environmental Management Plan for Lubana Wetland Complex. Final Report. Volume II. Main Report.*). Lubāna mitrāja kompleksa pārejas un augstie purvi, atšķirībā no Klānu pļavām un zemajiem purviem, meliorācijas rezultātā ir salīdzinoši maz ietekmēti. Var secināt, ka visos dabas lieguma augstajos un pārejas purvos ir konstatējama meliorācijas ietekme. Purvu meliorācija tika uzsākta 60. gadu sākumā, kad ekspluatācijā nodeva Lubānas zemienes nosusināšanas un kompleksās izmantošanas shēmas pirmās kārtas būves. Ar šo periodu sākās intensīva no plūdiem atbrīvotās platības nosusināšana un apgūšana (Bielis 1974 *No plūdiem pasargāto platību apgūšana*. Grām.: Bielis V. (red.) *Lubānas zemienes problēma un tās risinājumi*. Rīga, Zinātne, 91-93.). Klānu pļavu nosusināšana veicināja vieglāku piekļūšanu augstajiem un pārejas purviem, kā arī mitro mežu masīviem. Lubāna zemienes lielākie purvi tika rezervēti kūdras rūpnieciskai ieguvei (Kļaviņš 1974 *Purvi*. Grām.: Bielis V. (red.) *Lubānas zemienes problēma un tās risinājumi*. Rīga, Zinātne, 41-43), taču to intensīva un visu platību aptveroša meliorācija netika uzsākta. Līdz ar to purvus pašreiz ietekmē tiem piegulošo mitro mežu un Klānu pļavu meliorācija. Mežu meliorācija veikta aptuveni 1959.–1962.gadā (Grāpis, pers. ziņ.). Īpaši intensīvi tā notika priežu un bērzu mežos uz slapjām kūdras augsnēm, uz ziemeļiem no Lubāna ezera – Klajotnes, Apaļā, Nainiekstes un Aboras purva apkārtnē. Pārējos purvus ietekmē Klānu pļavu nosusināšana – gar purvu malām izraktie dziļie un platie novadgrāvji, kas nosusina purvu malas mitros mežus un pārejas purvu fitocenozes (Bergmanis 2004 *Lubāna mitrāja kompleksa augsto un pārejas purvu dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanas plāns*. Madonas rajona padome, Ļaudona, 41 lpp.).

(*Augsto un pārejas purvu hidroloģijas atjaunošanas pieredze Austrumlatvijas mitrājos/ Augsto purvu apsaimniekošana bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai Latvijā*; Latvijas Universitāte, Rīga: 2013)

Projekta „**Lubāna mitrāja kompleksa hidroloģiskā režīma ekoloģiskās stabilizēšanas iespēju izvērtējums**” ieviešanas vērtējums no vides aizsardzības
viedokļa

Dr.biol. Uģis Bergmanis

| 10

1. Ievads

Lubāna mitrāja komplekss ir lielākais iekšzemes mitrājs Latvijā. Teritorijai raksturīgi nelieli virsmas slīpumi, salīdzinoši liels ietekošo upju skaits, ievērojams ūdeņu pieplūdums, ierobežota promtece, regulāra pārplūšana. Lai risinātu plūdu problēmu, kā arī lai palielinātu lauksaimniecībā izmantojamo zemju platības, iepriekšējā gadsimtā ir veikti apjomīgi un tehniski sarežģīti meliorācijas pasākumi, izveidotas hidrotehniskās būves (1926.-1981.). Raksturīgi, ka dabas aizsardzības aspekti konkrētajā periodā nebija aktuāli un līdz ar to netika ņemti vērā. Lai arī Lubāna mitrājs ir ievērojami pārveidots, tā ir bioloģiski viena no daudzveidīgākajām teritorijām Latvijā ar izcilām dabas vērtībām. Vairākām īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem šeit atrodas nozīmīgākās atradnes Latvijā. Apliecinot teritorijas ievērojamo nozīmi dabas vērtību saglabāšanā, kopš 1994. gada Lubāna mitrājs ir iekļauts starptautiskās putnu aizsardzības organizācijas *BirdLife International* putniem nozīmīgo vietu sarakstā, kopš 2002. gada teritorija iekļauta likuma „Par 1971. gada 2. februāra Konvenciju par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi” jeb t.s. Ramsāres konvencijas sarakstā, ir izveidotas 10 Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (Natura 2000 teritorijas ES kontekstā) ar 74 % īpatsvaru no kopējās mitrāja teritorijas.

Meliorācijas pasākumu rezultātā Lubāna mitrāja un tā centrā esošā Lubāna ezera hidroloģiskais režīms ar hidrotehnisku pasākumu palīdzību ir izmainīts jau vairākkārt. Vispirms tika veikta Aiviekstes gultnes regulēšana laikā no 1926. līdz 1937. gadam, kā rezultātā pazeminājās Lubāna ezera ūdens līmenis galvenokārt zemas un vidējas ūdeņainības laikā. Pazeminājās arī ūdens līmeņi Aiviekstes augštecē un tai tieši piegulošajās teritorijās. Kā parādīja lielie 1955. gada un it īpaši 1956. gada pali, maksimālie ūdens līmeņi Aiviekstes gultnes regulēšanas rezultātā praktiski nebija izmainījušies. Kara dēļ līdz 1955. gadam nekādi darbi, kas bija paredzēti saistībā ar Aiviekstes regulēšanu, netika veikti. No 1956. līdz 1981. gadam veiktie zemju meliorācijas, hidrotehnisko komunikāciju un zivju dīķu ierīkošanas darbi tika saistīti

ar Lubāna ezera atjaunošanu, taču dažādu faktoru ietekmē tika realizēti neapmierinoši.

Pēdējos gados Eiropas Savienības un globālā kontekstā ievērojama uzmanība tiek pievērsta ekoloģiskiem un dabas aizsardzības aspektiem. Vairāku starptautisku un Latvijas mēroga projektu ietvaros ir meklēti risinājumi, kā saglabāt Latvijas lielākā iekšzemes mitrāja – Lubāna mitrāja kompleksa dabas daudzveidību, vienlaikus nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu. Īpaša uzmanība tiek pievērsta hidrotehniskajiem risinājumiem, jo tieši hidroloģisko faktoru kopums nosaka teritorijas bioloģisko daudzveidību un atbilstošus saimnieciskās darbības veidus. Joprojām aktuāla ir ūdens līmeņa regulēšana Lubāna ezerā un tās ietekme plūdu regulēšanā, uz mitrāja ekosistēmām un saimniecisko darbību.

Lai kompleksi risinātu ūdens līmeņa regulēšanu Lubāna ezerā, 2005. gada rudenī Madonas rajona padome izveidoja darba grupu projekta pieteikuma sagatavošanai un iesniegšanai Latvijas vides aizsardzības fondā. 2006. gada 16. februārī Latvijas vides aizsardzības fonds piešķīra Madonas rajona padomei 17.760,00 latus projekta „**Lubāna mitrāja kompleksa hidroloģiskā režīma ekoloģiskās stabilizēšanas iespēju izvērtējums**” realizēšanai.

Veicot iepirkumu procedūru, konkursa ceļā tiesības izstrādāt projektu ieguva SIA „Nāra”. Detalizēti analizējot meteoroloģisko informāciju un modelējot ūdens līmeņa dinamiku, ir sagatavots Aiviekstes upes un Lubāna ezera pastāvīgā savienojuma izveidošanas skiču projekts un tehnisko nosacījumu pamatojums, kurš paredz:

1) Aiviekstes iztekas pastāvīga savienojuma ar ezeru atjaunošanu, izbūvējot Ziemeļu dambī, uz austrumiem no pastāvošajām Aiviekstes iztekas slūžām, aptuveni 12 metrus platu pārgāzni ar augstuma atzīmi 91.7 metri v.j.l.(variants 12_91.7) nepieciešamā minimālā ūdens līmeņa uzturēšanai Lubāna ezerā mazūdens periodā;

2) pārgāznē iebūvētu pastāvīgu ekoloģisko koridoru (zivju ceļu), nodrošinot zivju migrāciju starp Aivieksti un ezeru mazūdens periodā;

3) tilta izbūvi pār atjaunoto izteku.

Izvēloties vispiemērotākos pārgāznes parametrus, vērā tika ņemta ne tikai teritorijas saimnieciskā, bet arī tās nozīme savstarpēji sabalansētu ekoloģisko procesu nodrošināšanā un Latvijas starptautiskās saistības dabas aizsardzībā.

2. Piedāvāto risinājumu novērtējuma metodika

Lai loģiski un racionāli samazinātu analizējamās informācijas apjomu, varianta 12_91.7 praktiskās ieviešanas iespējamās ietekmes uz Lubāna mitrāja kompleksu novērtēšanā tika izmantots 2002.-2005. gadu hidroloģiskais modelis, kurš reprezentē pēdējo gadu un ilggadīgo vidējo (2003. gads) situāciju. Tika izdalīti un analizēti vairāki kritiskie periodi, kuri nosaka ekoloģisko situāciju:

- janvāris/februāris/marts – periods ar Austrumlatvijai raksturīgu biezu ledus kārtu, kad iespējama zivju slāpšana Lubāna ezerā;
- aprīlis/maijs - zivju nārsta migrāciju un atsevišķu sugu (āļants, līdaka) nārsta periods;
- jūnijs/jūlijs/augusts – periods, kad peldpīļu perējumiem, vasarotājiem un spalvmetējiem nepieciešami optimāli barošanās apstākļi.

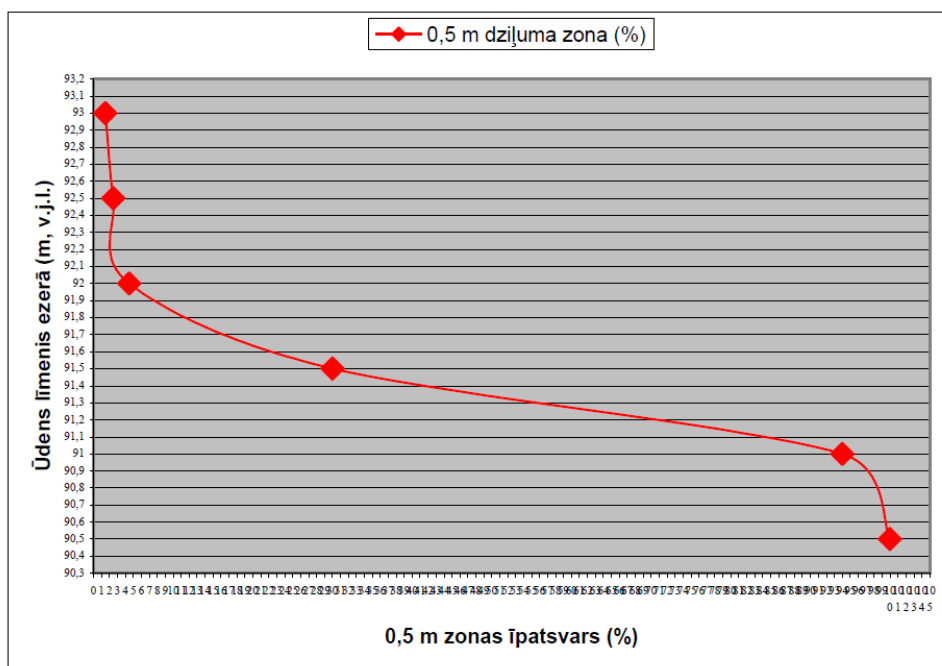
3. Aiviekstes iztekas pastāvīgā savienojuma ar ezeru atjaunošanas – varianta 12_91.7 praktiskās ieviešanas iespējamās ietekmes uz ekosistēmām novērtējums

No ūdens līmeņa un tā sezonālās dinamikas Lubāna ezerā un Aiviekstē ir atkarīga veģetācijas un faunas attīstība, kā arī atsevišķu dabas resursu izmantošana. Ņemot vērā, ka Lubāna ezeru ierobežo aizsargvaļņi un ezerā ietek Rēzeknes upe, ūdens līmeņa svārstības kā ierobežotā ūdenstilpnē visjūtāmākās ir tieši ezerā. Tāpēc galvenokārt ir analizētas ūdens līmeņa svārstības un ar tām saistītās sakarības Lubāna ezerā, kas joprojām ir nozīmīgs kā no ekonomiskā, tā arī no dabas aizsardzības viedokļa. Ārpus aizsargvaļņa esošās lauksaimniecībā izmantojamās zemes no plūdiem pasargā polderi. Ar hidrotehniskajām būvēm neierobežota ūdens plūsma novērojama tikai Klānos – regulāri pārplūstošā teritorijā Lubāna mitrāja ziemeļu un dienvidu daļā ārpus polderiem un Lubāna ezera aizsargvaļņa.

Atbilstoši sistematizējot pieejamo hidroloģisko informāciju, ir iespējams prognozēt izbūvējamās pārgāznes iespējamo ietekmi uz Lubāna ezera faunas un floras attīstību. Dienu skaits pa mēnešiem ar vienādiem ūdens līmeņiem abos pārgāznes bjefos (zem un virs pārgāznes, respektīvi, Aiviekstē un Lubāna ezerā) redzams 2. tabulā un 4. attēlā. Ūdens līmeņi, kā arī sagaidāmās starpības starp modelētajiem un novērotajiem līmeņiem, apkopoti 1. tabulā. Seklūdens (līdz 0,5 m) dziļuma zonas lieluma atkarība no ūdens līmeņa Lubāna ezerā grafiski attēlota 1. attēlā.

3.1. Veģetācija

Ņemot vērā, ka Lubāna ezers ir sekls un eitrofs, dažādu ūdensaugu klātbūtne šeit ir dabiska. Ūdensaugi nodrošina dzīves vidi daudzām ūdens bezmugurkaulnieku sugām, zivīm, putniem un zīdītājdzīvniekiem. Dažādu faunas sistemātisko taksonu kvantitatīvo un sugu sastāvu, papildus ūdens daudzumam un svārstībām, nosaka ūdens veģetācijas struktūra. Konkrētajā situācijā, pazeminoties ūdens līmenim vidēji par 0,37 metriem gada griezumā un par 0,69 metriem vasaras mēnešos (jūnijā, jūlijā, augustā), ir paredzama ūdensaugu projektīvā seguma palielināšanās no jauna izveidojušajās seklūdens zonās, taču ne ezera aizaugšana. Vasaras mēnešos vidēji novērotajam ūdens līmenim 92,98 m atbilst aptuveni 1,5% seklūdens zona (līdz 0,5 m dziļums) no ezera kopplatības, turpretim, pie vidēji modelētā ūdens līmeņa 92,30 m seklūdens zona palielināsies aptuveni līdz 2,5%. Ņemot vērā Lubāna ezera grunts sastāvu un esošo veģetāciju, seklūdens rajonos vislielākās audzes veidos dzeltenās lēpes, ūdensrozes, sūrenes, glīvenes, kā arī palielināsies jau izveidojušās ezera meldru un niedru audzes (sk. 2.;3. attēlu).

1.attēls. Seklūdens dziļuma zonas lieluma atkarība no ūdens līmeņa Lubāna ezerā

2. attēls. Dzeltēno lēpju audze Lubāna ezera rietumu daļā 2006. gada 15. augustā, dziļums 0,7-1,5 m, ūdens līmenis pie Aiviekstes slūžām 91,9 m.

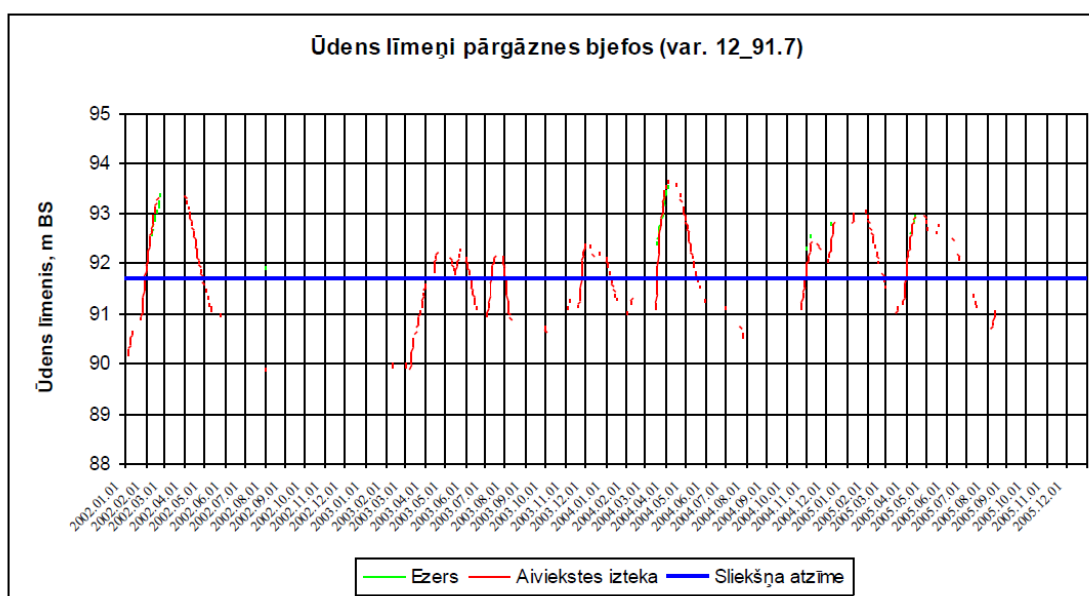

3. attēls. Dzeltēno lēpju, sūreņu un niedru audzes Lubāna ezera rietumu daļā 2006. gada 15. augustā, dziļums 0,7-1,5 m, ūdens līmenis pie Aiviekstes slūžām 91,9 m.

3.2. Ihtiofauna

Lubāna ezera zivju sugu sastāvs, daudzums un potenciālā kopnozveja galvenokārt atkarīga no ezera ūdens virsmas platības, dziļuma, ūdens līmeņa svārstībām un zivju migrāciju iespējām starp ezeru un Aivieksti. Pazeminot ūdens līmeni ezerā vidēji par 0,37 metriem, ir iespējama ne tikai atsevišķu sugu skaita samazināšanās, bet arī sekus, siltus un eitrofos ūdeņus apdzīvojošu sugu krājumu palielināšanās. Turpretim, nodrošinot ūdens līmeņa svārstību dinamiku tuvu dabiskajām, kā arī nodrošinot zivju migrāciju starp Aivieksti un ezeru, var prognozēt zivju krājumu pieaugumu Aiviekstē un tās pietekās.

Viens no ievērojamākajiem Aiviekstes upes un Lubāna ezera pastāvīgā savienojuma izbūves ieguvumiem būs ūdens līmeņa izlīdzināšanās starp Aivieksti un Lubāna ezeru pavasara palu periodā. No 4. attēla un 2. tabulas var secināt, ka brīva zivju kustība būs iespējama aprīlī un maijā, kas sakrīt ar atsevišķu zivju sugu (ālants, līdaka) nārsta migrācijām un nārstu.

4. attēls. Ūdens līmeņi pārgāznes bjefos pie 12 metrus platas pārgāznes ar augstuma atzīmi 91.7 m

Analizējot 2002.-2005. gadu periodu, vidēji 123 dienas gadā sliekšnis atradīsies zem ūdens – Aiviekstes upe un Lubāna ezers veidos vienotu ūdenstilpni.

Izvērtējot konkrētu zivju sugu iespējamās skaita svārstības, Aiviekstei un Lubāna ezeram raksturīgo ālantu daudzums būs atkarīgs no to divpusējās migrācijas no Aiviekstes uz Lubānu un atpakaļ, kā arī no nārstam piemēroto platību lieluma. Mazūdens periodā, kad ūdens līmenis Aiviekstē būs zemāks kā Lubāna ezerā, zivju

migrāciju nodrošinās pārgāznē iebūvētais zivju ceļš. Šāda kompleksa pārgāznes konstrukcija perspektīvā varētu uzlabot ālantu krājumus ne tikai Aiviekstē, bet arī Lubāna ezerā.

1. tabula. Dienu skaits ar vienādiem ūdens līmeņiem pārgāznes bjefos pie pārgāznes parametriem 12_91.7

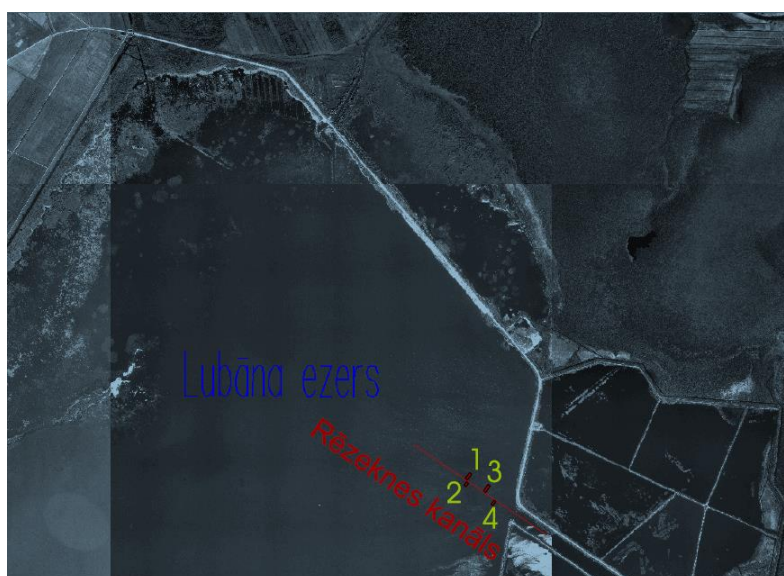
	Dienu skaits (periods)			
	2002.	2003.	2004.	2005.
Janvāris	1 (31.01.)		8 (01.01.-08.01.)	31 (01.01.-21.01.)
Februāris	28 (01.02.-28.02.)			24 (01.02.-24.02.)
Marts	31 (01.03.-31.03.)		13 (19.03.-31.03.)	1 (31.03.)
Aprīlis	27 (01.04.-27.04.)	25 (04.04.-08.04. 11.04.-30.04.)	30 (01.04.-30.04.)	30 (01.04.-30.04.)
Maijs		31 (01.05.-31.05.)	18 (01.05.-18.05.)	31 (01.05.-31.05.)
Jūnijs		8 (01.06.-08.06.)		30 (01.06.-30.06.)
Jūlijs		21 (11.07.-31.07.)		1 (01.07.)
Augusts				
Septembris				
Oktobris			3 (29.10.-31.10.)	
Novembris		6 (25.11.-30.11.)	30 (01.11.-30.11.)	
Decembris		31 (01.12.-30.12.)	31 (01.12.-31.12.)	
Dienu skaits	87	122	133	148

Līdaku krājumu dinamika galvenokārt būs atkarīgi no nārsta piemērotajām platībām un ūdens līmeņa svārstībām nārsta laikā līdz kāpuru attīstībai. Pārgāznes izveidošana Aiviekstes iztekā būtībā nozīmē dabisku ūdens līmeņu svārstību (vai tuvu dabiskajam) nodrošināšanu pavasara periodā, kā rezultātā, iespējams, līdaku krājumi Aiviekstē un pietekās palielināsies. Turpretim, pazeminot līmeni ezerā, šīs sugas krājumi ezerā, iespējams, samazināsies. Pie pazemināta ūdens līmeņa ir iespējama arī zandartu un plaužu krājumu samazināšanās. Jāuzsver, ka zandarta izcelsme Lubāna ezerā nav dabiska. Zandartu populācija šeit izveidojās XX gadsimta deviņdesmito gadu sākumā, iespējams, to mazuļu migrāciju rezultātā no Rāznes ezera, kur tie regulāri ielaisti no 1988. gada līdz 1990. gadam. Jāatzīmē, ka zandartu ielaišana Lubāna ezerā 1971. gadā, kad tas bija ievērojam seklāks, nedeva pozitīvu rezultātu. Zandartu krājumi ievērojami pieauga pēc ūdens līmeņa paaugstināšanas 1984. gadā.

Turpretim krājumu palielināšanās Lubāna ezerā ir iespējama seklus, siltus un eitrofos ūdeņus mīlošajām karpu dzimtas sugām – sudrabkarūsai, līnim un rudulim.

Svarīgi ir novērtēt Lubāna ezera hidroloģiskā režīma izmaiņu iespējamo ietekmi uz zivju slāpšanu ziemas periodā. Ir zināms, ka zivju slāpšanu ezeros ziemas periodā nosaka daudzi faktori: ezera morfoloģija, ziemas raksturs, ledus segas veidošanās īpatnības, ūdens kvalitāte, zivju uzvedība u.c. Ezeros, kur zivis slāpst regulāri, veidojas savdabīga ihtiofauna, kurā dominē ekoloģiski tolerantas zivju sugas kā līnis, karūsa u.c. Teorētiski ezera hidroloģiskā režīma izmaiņas, pazeminot līmeni, var palielināt zivju slāpšanas varbūtību ar tai sekojošām ihtiofaunas sastāva un zivju

krājumu apjoma izmaiņām. Jāuzsver, ka konkrētie pārgāznes parametri neizraisīs ievērojamu ūdens līmeņa pazemināšanos ziemas mēnešos. No 1. tabulas redzams, ka janvārī, februārī un martā līmenis pazemināsies par 0,11-0,44 metriem (vidēji par 0,16 metriem). Šādas svārstības, visticamāk, neizraisīs pastiprinātu zivju slāpšanu. Jāņem vērā varbūtība, ka atsevišķos gados arī janvārī, februārī un martā pārgāzne atradīsies zem ūdens un zivīm būs iespējams pārvietoties uz Aivieksti. Zivju sekmīgu pārziemošanu nodrošina ne tikai dziļūdens rajoni ezera centrālajā daļā, kanālā pirms Kalnagala slūžām, Rēzeknes upē un ezera ziemeļu daļā pie Ziemeļu aizsargvaļņa (t.s. Karjers), bet arī projekta „Lubāna mitrāja kompleksa vides apsaimniekošana, Latvija” ietvaros 2006. gada rudenī izveidotie ezeru, Rēzeknes upi un Karjeru savienojošie padziļinājumi (5. attēls).

5. attēls. Zivju migrācijas kanālu (1-4) novietojums Lubāna ezerā

Kopumā var prognozēt, ka, realizējot piedāvāto Lubāna ezera un Aiviekstes hidroloģiskā režīma tehnisko risinājumu, ezera nozīme rūpnieciskajā zvejā varētu samazināties. Turpretim būtiski Lubāna ezera un Aiviekstes upes/pieteku zivju resursu izmantošanā palielināsies makšķerēšanas intensitāte. Ņemot vērā faktu, ka makšķernieku lomi iekšējos ūdeņos Latvijā 2-3 reizes pārsniedz rūpnieciskajā zvejā iegūto zivju apjomu, makšķerēšanas nozīme publiskajās ūdenskrātuvēs kā Lubāna ezerā un Aiviekstē/pietekās varētu būt sociāli un ekonomiski ievērojami nozīmīgāka kā rūpnieciskā zveja.

3.3. Ornitofauna

Putnu sugu daudzveidība un indivīdu skaits kādā noteiktā teritorijā ir tieši atkarīgs no konkrētās vietas piemērotības putnu eksistencei attiecīgā to dzīves cikla laikā. Dzīves vides kvalitāte un stabilitāte nosaka putnu sezonālās sastopamības ilgumu noteiktā vietā, to vairošanās sekmes, izdzīvotību un ilggadīgās sastopamības tendences. Uzskatāmi tas izpaužas Lubāna ezera un apkārtnes pārveidošanas rezultātā. Veicot apjomīgus meliorācijas un hidrotehniskos pasākumus, Lubāna ezerā ūdensputnu dzīves apstākļi ir ievērojami pasliktinājušies. Ir jāuzsver, ka pirms ezera iedambēšanas un ūdens līmeņa paaugstināšanas tam bija ievērojama nozīme kā pīļu barošanās un spalvu mešanas vietai. Vasaras mēnešos ezerā barojās gan dažādu iemeslu dēļ neligzdojošie vai dējumus zaudējušie ūdensputni, gan spalvmetēji un dažādā attālumā no ezera izvestie pīļu perējumi, galvenokārt peldpīles – meža pīles un krīkļi. Atšķirībā no nirpīlēm, peldpīles barojas nevis nirstot, bet gan meklē barību seklu ūdeņu gruntī vai starp ūdensaugiem. Tieši ievērojamās seklūdens platības noteica Lubāna ezera zosveidīgo putnu ievērojamo skaitu, ezers bija Latvijā populārākā pīļu medību vieta. Medību atklāšanas laikā (parasti augusta vidū) pīļu perējumu skaits pieauga vēl vairāk sakarā ar to nepārtrauktu pieplūdumu no plašākas ezera palu darbības zonas. Šajā laikā tika novērota ievērojama peldpīļu koncentrācija seklajās, aizaugušajās ezera teritorijās.

Pēc ezera iedambēšanas un pārāk augsta ūdenslīmeņa uzstādināšanas 1985. gadā, ezers zaudēja savu iepriekšējo nozīmi kā ūdensputnu koncentrācijas vieta vasarā. Pašreizējos apstākļos ezers kā ūdensputnu barošanās un atpūtas vieta ir piemērots galvenokārt tikai rudenī un pavasarī. Līdz ar to ezers ir ievērojami zaudējis savu nozīmi arī kā ūdensputnu medību vieta – salīdzinājumā ar XX gadsimta 60. gadiem nometīto ūdensputnu skaits ir samazinājies 7-11 reizes. Tas liecina par krīzes situāciju kādreiz tik populārajā, ūdensputniem bagātajā ezerā.

Sitūācija Lubāna ezerā ievērojami uzlabosies, atjaunojot Aiviekstes iztekas pastāvīgo savienojumu ar Lubāna ezeru ar pārgāznes parametriem 12_91.7. Kā liecina 2. tabulā apkopotā informācija par ūdens līmeņa izmaiņām, vasarojošajiem un ligzdojošajiem ūdensputniem nozīmīgajos vasaras mēnešos – jūnijā, jūlijā un augustā, ūdens līmenis ezerā pazemināsies par 0,55-0,9 metriem (vidēji par 0,69 metriem). Šāds līmeņa kritums ievērojami uzlabos peldpīļu barošanās apstākļus – salīdzinājumā ar 1,5% lielu seklūdens zonu (dziļums līdz 0,5 m) pie vidējā novērotā līmeņa 92,98 m tā palielināsies līdz 2,5% no ezera kopējās platības pie vidējā modelētā līmeņa 92,3 m. Analizējot atsevišķus gadus, var konstatēt, ka sausos gados kā 2002. gadā visos

vasaras mēnešos Aiviekstes iztekas pastāvīgā savienojuma ar Lubāna ezeru variantā ūdens līmenis būtu ap 91,89-92,17 m, nodrošinot seklūdena zonu 4,5-8% no ezera kopējās platības. Jāņem vērā, ka ne tika 0,5 m, bet arī līdz 1 metra dziļums nodrošina labus barošanās apstākļus peldpīlēm. Par 91,89-92,17 metrus zema ūdens līmeņa piemērotību ūdensputniem bija iespēja pārliecināties 2006. gada vasarā, kad līmenis Lubāna ezerā pie Aiviekstes slūžām 15. augustā bija 91,8 m. Apsekojot ezeru, ūdens dziļums tā ūdensaugiem klātajā daļā bija 0,7-1,7 metri, tika konstatēts ievērojams peldpīļu skaits (6.;7. attēli). Par ievērojamu pīļu skaita palielināšanos liecina arī LU Bioloģijas institūta Ornitoloģijas laboratorijas organizētās nomedīto ūdensputnu uzskaites Lubāna ezerā pīļu medību atklāšanas dienā 13. augustā.

6. attēls. Ūdensputniem piemērots seklūdens rajons (dziļums 0,3-0,5 m) Lubāna ezera dienvidu daļā 2006. gada 12. jūnijā

7. attēls. Ūdensputniem piemērots seklūdens rajons (dziļums 0,7-1,5 m) Lubāna ezera rietumu daļā 2006. gada 15. augustā, ūdens līmenis pie Aiviekstes slūžām 91,9 m

3.3. Galvenie ieguvumi/zaudējumi, izveidojot Aiviekstes iztekas pastāvīgo savienojumu ar ezeru ar pārgāznes parametriem 12_91.7

Apkopojot iepriekšējās nodaļās izklāstītās atziņas, var izdarīt sekojošus secinājumus:

- ☐ Lubāna ezerā vasaras periodā uzturēsies ievērojami vairāk ūdensputnu, kas palielinās Lubāna ezera kā Ramsāres vietas lomu ūdensputnu faunas saglabāšanā;
- ☐ dabiskāku ūdens līmeņa svārstību rezultātā Aiviekstē un pietekās zivju krājumi palielināsies;
- ☐ Lubāna ezerā zivju krājumi pa sugām mainīsies, samazinoties dziļākus ūdeņus apdzīvojošu sugu krājumiem (zandarts, plaudis) un palielinoties siltus, sekļus un eitrofus ūdeņus apdzīvojošu sugu krājumiem (karūsa, līnis, rudulis);
- ☐ mazināsies zvejniecības loma Lubāna ezerā;
- ☐ zvejniecības nozīmi iespējams saglabāt, pielāgojot zvejošanas rīkus un paņēmienus konkrētai situācijai;
- ☐ palielināsies ūdensputnu medību saimniecības nozīme;
- ☐ ievērojami pieaugs makšķerēšanas loma ne tikai ezerā, bet jo īpaši Aiviekstē un pietekās;
- ☐ svarīgi, ka ihtiofaunas un ornitofaunas saglabāšana neizslēdz viena otru.

B. Ieskats Lubāna mitrāja kultūrvēsturē (Lubāna ezera apkārtnē un cilvēks)

Mg.hist. Indulis Zvirgzdiņš

Lubāna mitrājs kā vienota aizsargājama dabas teritorija izveidota 21. gadsimta sākumā. 1995.gadā izdotajā enciklopēdijā „Latvijas daba” (3.sējums), tas vēl nav īpaši izdalīts. Mitrājs aptver dažādu teritoriāli administratīvu vienību (novadu un pagastu) daļas. Gadu tūkstošus tas veidojies un mainījies lielā mērā saistībā ar reljefa apstākļiem, pēdējā divsimtgadē to pastiprināti ietekmēja cilvēka darbošanās.

14 ГЛАВА II

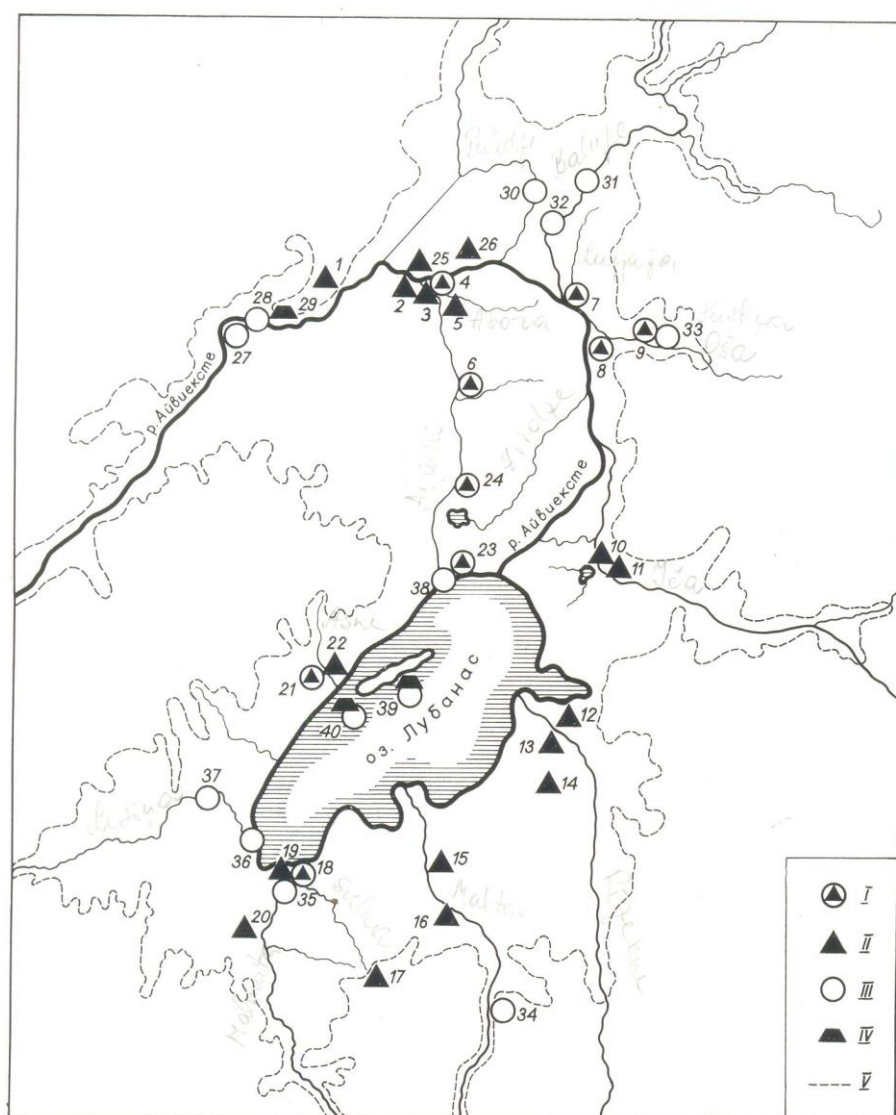

Рис. 6. Карта распространения памятников каменного века Лубанской низины (I — поселения на торфянике; II — поселения на болотных приподнятых «буграх»; III — неолитические местонахождения; IV — мезолитические местонахождения; V — граница торфяника); 1 — Личагалс; 2 — Абайне I; 3 — Абайне II; 4 — Абора I; 5 — Абора II; 6 — Найниексте; 7 — Лагажа; 8 — Пиестиня; 9 — Оса; 10 — Упесгалалицис; 11 — Ича; 12 — Квапаны II; 13 — Квапаны I; 14 — Идени; 15 — Звейсгалс; 16 — Яшубова; 17 — Сулягалс; 18 — Сулька; 19 — устье р. Малмута; 20 — Малмута I; 21 — Асне II; 22 — Асне I; 23 — Звидзе (Звидзиенаскрогс); 24 — Эйни; 25 — Дзедзиекте II; 26 — Дзедзиекте I; 27 — Закю Вецайне; 28 — Рамславас; 29 — Цепцелниеки; 30 — Посмс; 31 — Болупе; 32 — Сурс; 33 — Маза Оса; 34 — Бернаны; 35 — устье р. Малмута; 36 — Лисиня; 37 — шлюзы на р. Лисиня; 38 — оз. Звидзес; 39 — отмель Видсеклис; 40 — отмель Баргайс Секлис

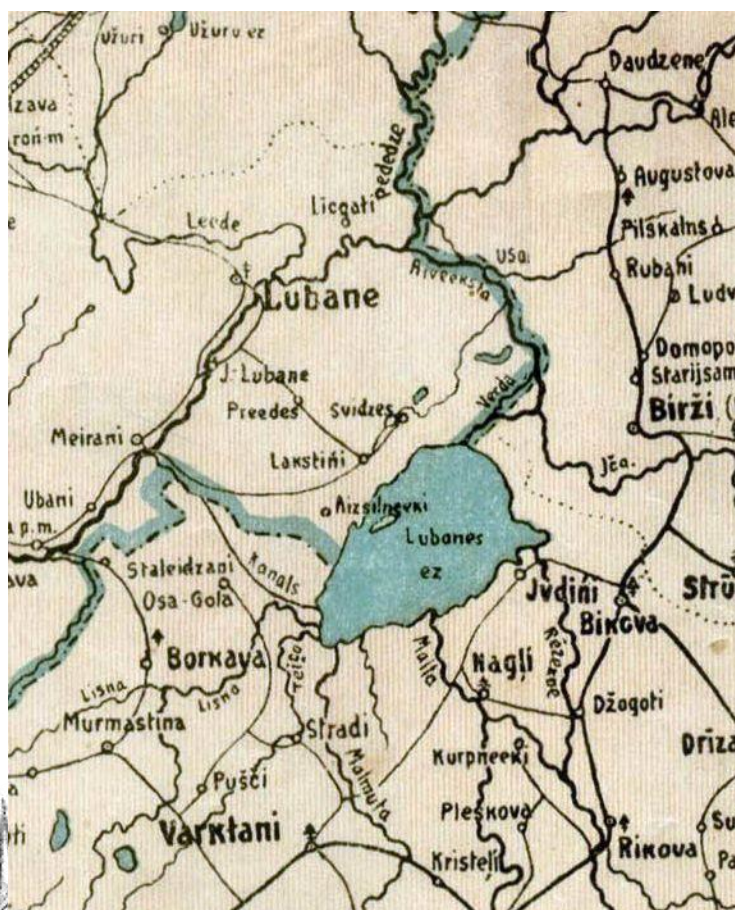
Akmens laikmeta pieminekļi Lubānas zemienē. И.А.Лозе „Поселения каменного века Лубанской низины. Мезолит, ранний и средний неолит”, Рига, 1988

Lubāna ezera apkārtnē ir šobrīd zināmā blīvākā akmens laikmeta apdzīvotība, te atrastas 23 dažādas apmetnes, kas gan nav izmantotas vienlaicīgi, bet attiecas uz laiku 8.-2. gadu tūkstotis pirms mūsu ēras. Būtībā tās visas izvietotas mitrāja teritorijā. Domājams, cilvēki tolaik galvenokārt bija mednieki un zvejnieki, tomēr pastāvēja arī zemkopības un lopkopības sākumi. Apmetnēs atrastais kaulu materiāls ļauj spriest, ka medījums bija mežacūkas, alņi, caunas, staltbrieši, bebri, lāči, stirnas, tauri, zaķi, āpsi, ūdri. Liela dažādība bija arī pirms gadu tūkstošiem medītajiem putniem. Zvejotas līdakas, asari, sami, plauži, zandarti, karūsas. Šeit dzīvojušie cilvēki bija saistīti ar apkārtējo pasauli, pat itin attālu, to rāda atrasto priekšmetu materiāls. Te apstrādāts arī dzintars, iespējams, šurp atkļuvis no Kuršu kāpām.

Domājams, pakāpeniska ezera tilpuma samazināšanās pirms apmēram 4000 gadiem radīja plūdu briesmas, tāpēc cilvēki bija spiesti atkāpties.

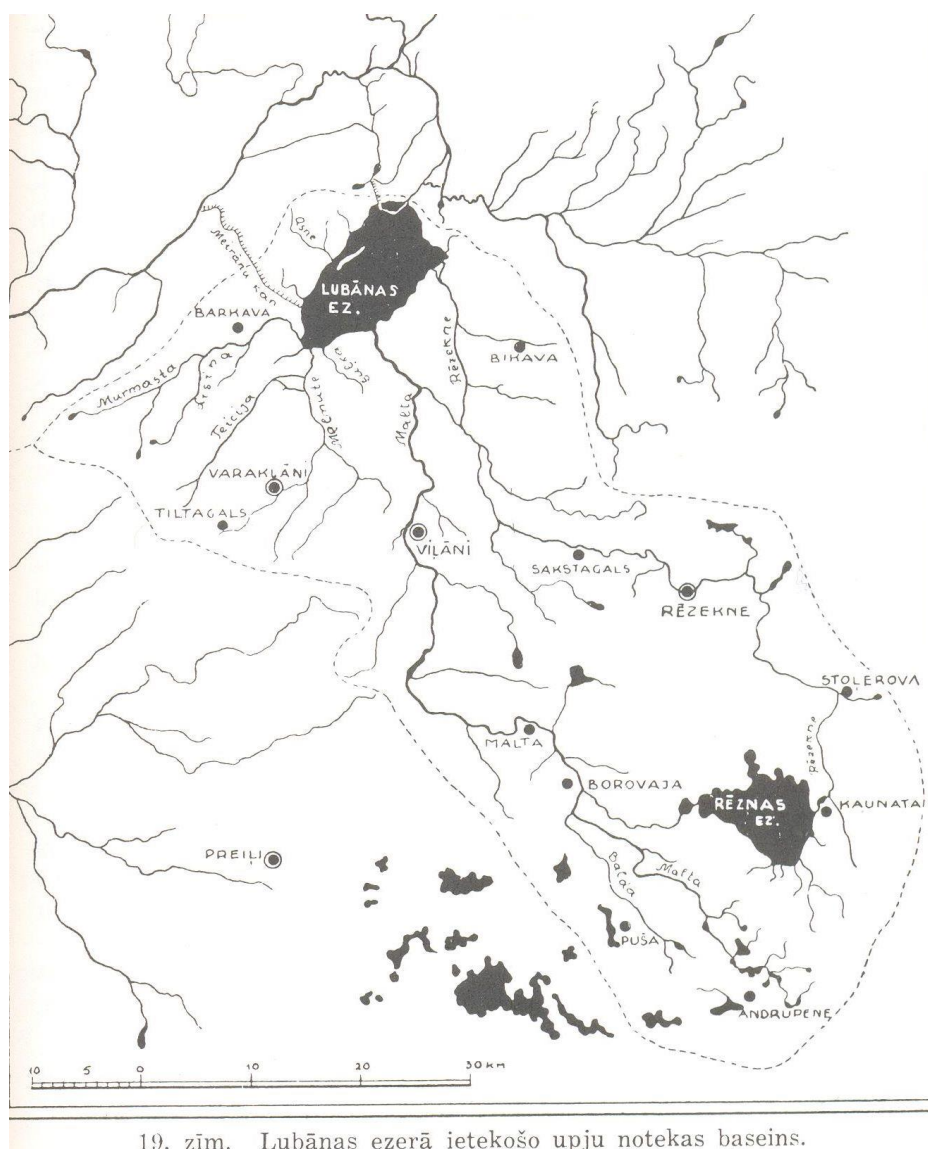
Uz dzelzs laikmetu attiecas senvietas Lubāna ezera austrumu krastā - Brikuļu apmetne un Īdeņas pilskalns.

1629.gada Altmarkas pamiers starp Poliju un Zviedriju iezīmēja turpmāko Latgales un Vidzemes robežu, kas gāja pa Lubāna ezeru un daļēji arī pa Aivieksti. Uzskata, ka robeža apzināti nosprausta pa purvainu, apgrūtināti pārejamu apkārtni.

Vidzemes un Latgales robeža 1921.gada kartē

Izkopējums no
http://www.mapywig.org/m//Baltic_states_maps/Small_scale_maps/LATVIJAS_KARTE_1921.jpg

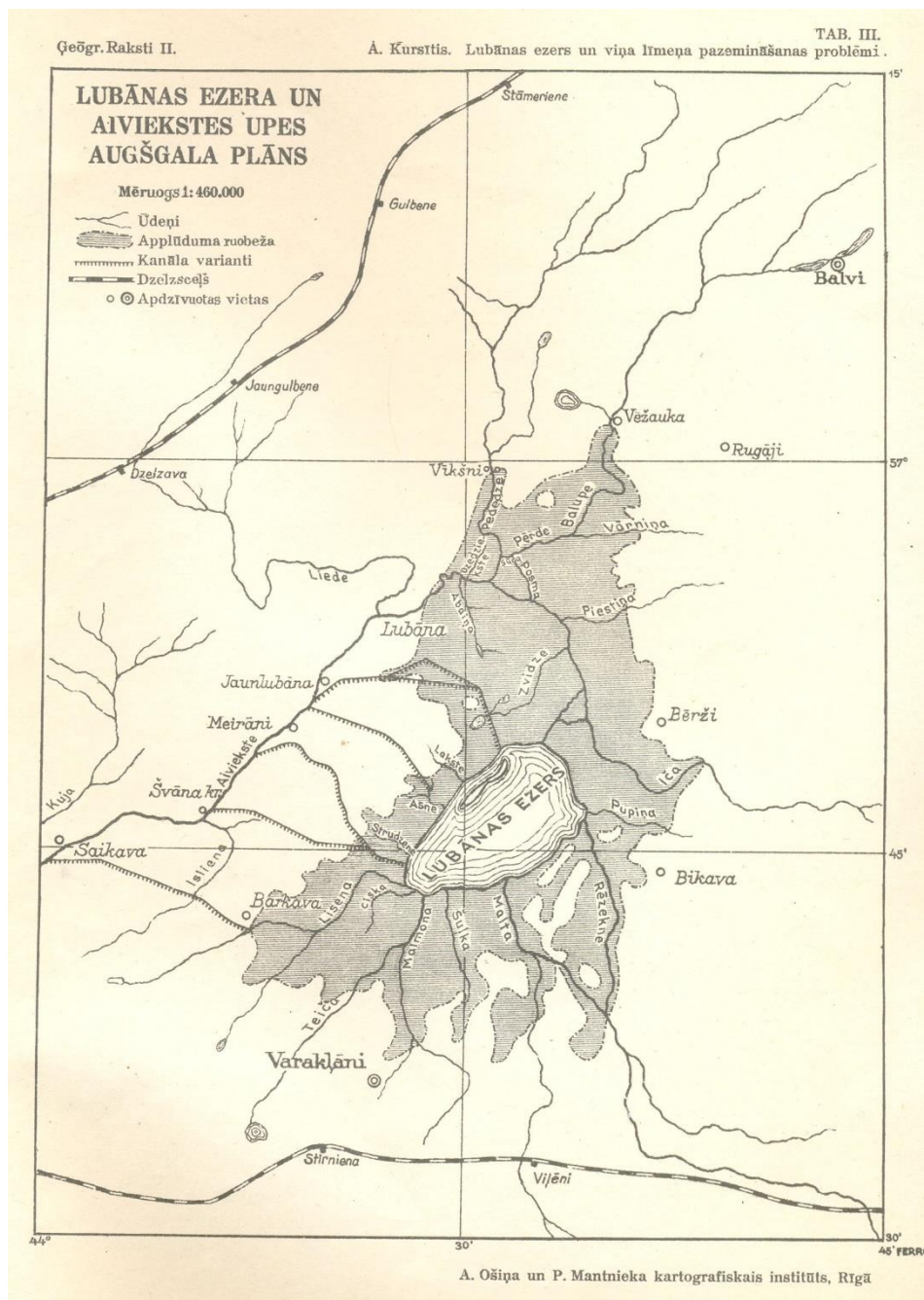

19. zīm. Lubānas ezerā ietekošo upju notekas baseins.

Ezera pieteces baseins E. Tomāss „Pededze, Lubāns, Aiviekste”, 1984

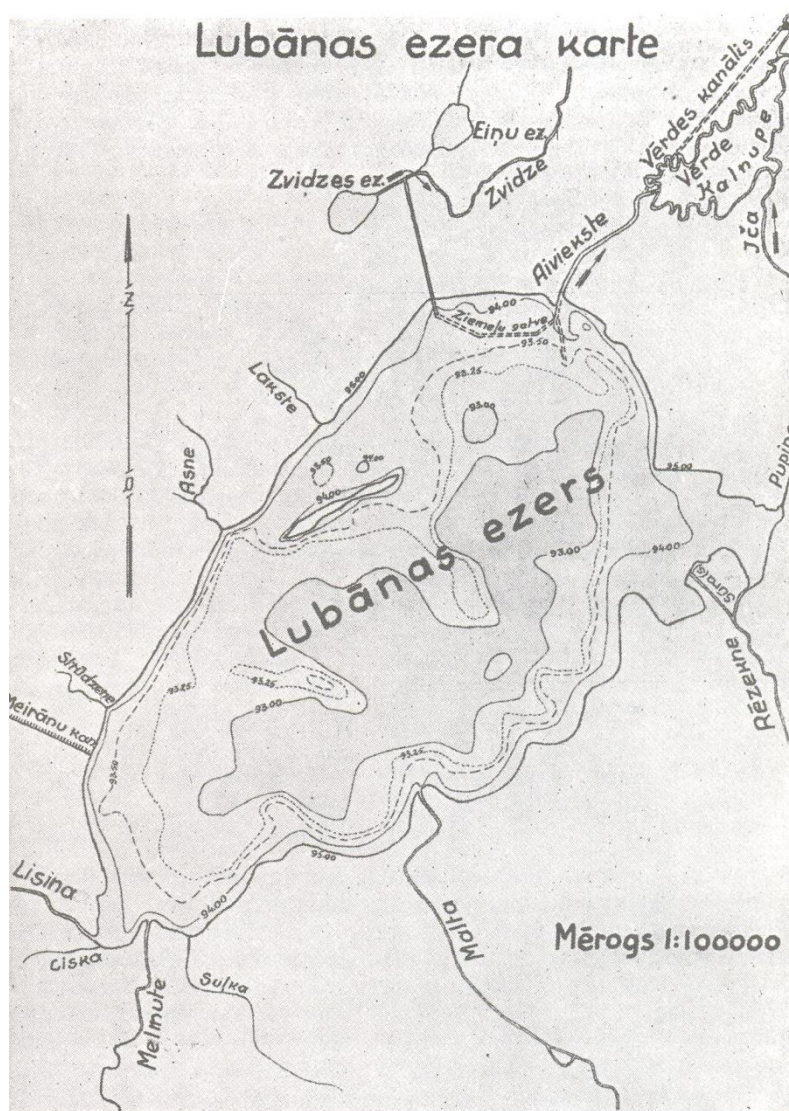
Apkārtnei bija raksturīgas ļoti lielas applūstošas platības. Gandrīz katru pavasari sniegam kūstot, bet bieži arī rudens lietavās un lietainās vasarās ezers pārplūda, jo Aiviekste nespēja aizvadīt Lubāna ezerā un arī tās augštecē ieplūstošo upju un upīšu ūdeni.

Bieži applūstošās platības ap Lubāna ezeru

A. Kursītis „Lubānas ezers un viņa līmeņa pazemināšanas problēmi” Rīga, 1930

22. zīm.

Ezera gultnes līmeņi

E. Tomāss „Pededze, Lubāns, Aiviekste”, 1984

Lielā mērā to noteicaniecīgais kritums posmā no iztekas Lubāna ezerā līdz Ērgalai – apmēram centimetrs uz kilometra. Aiviekstes pietekas Pededze, Bolupe un Iča plūdu laikā pievadīja tik daudz ūdens, ka tās gultnes mazā krituma dēļ tecēja ne vairs uz Daugavu, bet atpakaļ uz ezeru. Plūdos ezers savā ziņā attīrījās, izskaloja upju sanesto un uz vietas esošo augu atliekas. Plūdu laikā ezera līmenis paaugstinājās līdz 2,5 metriem, ūdens pārklātā platība pieauga līdz 8 reizēm. Lielāko daļu plūdiem pakļauto teritoriju, tā sauktos klānus, saimnieciski izmantoja siena pļaušanai vasarā,

aizvest to parasti varēja tikai sala laikā ziemā, taču bija reizes, kad savāktu sienu sabojāja rudens (vasaras) plūdi.

Par siena sagādi klānos rakstīts 1937.gadā izdotajā Eduarda Tomāsa (1889-1959) grāmatā „Pededze, Lubāns, Aiviekste”;

„...pati siena pļaušana staigajos klānos citādāka, nekā līdzenās un cietās pļavās. Te zāli pļauj samērā augstu no zemes, lai uz garajiem rugājiem un ciņiem tā tiktu pasargāta no samirkšanas ūdenī un vējā vieglāk izkalstu. Tādēļ pļaujot izkopts jātur vienmēr augstāk pacelta uz rokām.. Strādāt ir grūti, jo staigajās vietās kājas grimst dūņās un ķeras aiz ciņiem un citiem nelīdzenumiem. Arī siena grābšana te norit citādi. Tā kā zirgu staigajos klānos ievest nevar, tad visu sienu pie kaudzēm sanes cilvēki vien. Nešanai lieto īpašus garus kokus, uz kuriem saliek virsū no neizārdītiem vāliem garu zāļu sienu ar dakšām. Grābējs ar grābekli, kas jātur stingri rokā, lai neaizķertos aiz ciņiem un tam neizlūstu zari, sagrābj siena atliekas. Nav sevišķi jāsaka, ka siena nešana klānos ir vēl grūtāks darbs nekā pļaušana. Siena kaudzes iekārto augstākās vietās. Tās balstās uz zemē iedzītiem un apliektiem kārklū, bērzu vai citiem kociņiem, ko sauc par klūgām.

Pirms un pēc siena pļaujas klāni parasti ir gluži neapdzīvoti. Vienīgi upēs un ezerā dažreiz redz retos zvejniekus, braukājam mazās laiviņās. Bez tam dažreiz sausos rudeņos augstākās klānu vietas gar upēm, kas tek no Latgales puses, vietējie lauksaimnieki izmanto lopu ganīšanai. Tad lopus šeit atved laivās vai ar plostiem, un tie paliek vairākas nedēļas. Citā laikā cilvēks klānos ir reta parādība...

Minētos darbus veikt un siena ražu ievākt iespējams vienīgi tādos gados, kad Lubānas ezerā un pārplūdušos klānos ūdeņi cēlušies normāli un tos atbrīvo savlaicīgi, t.i. līdz zāles augšanas laikam. Šādos apmēros pavasara plūdi klāniem ir pat jāuzskata par noderīgiem, līdzīgi tam, kā tas ir arī citās appludināmās pļavās, jo ūdeņi nes sev līdzī arī vajadzīgo mēslojumu un tādējādi veicina vēlāk zāles un koku vai krūmu augšanu.”

Tālāk vērtētas izmaiņas, ko radījusi Aiviekstes gultnes padziļināšana un noteces sekmēšana:

„Sakarā ar minēto Aiviekstes regulēšanu uzlabojušies klānu apgabala atūdeņošanas apstākļi. Pavasara plūdu ūdens atbrīvo klānus apmēram 1,5 mēneša agrāk. Tas dod iespēju pavasaros zālei agrāk augt un vēlāk iegūt labāku sienu. Novērotas arī ievērojamas klānu pļavu zāles sastāva maiņas, galvenā kārtā upju tuvumā, kur notekas apstākļu maiņas ietekme spēcīgāka. Sāk izzust sūna, purvainās

ūdens zāles (ašķi, grīslis, pūslene u.c.), bet vietā sāk augt citas vērtīgākas zāles (smilga, ciesa, rodas pat baltais āboliņš).”

Ģeogrāfs raksta arī par medībām un zivīm pēc ezera līmeņa pazemināšanas:

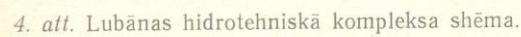
„Agrāk Lubānas ezers un klāni bija sevišķi izdevīga ūdens putnu, galvenā kārtā pīļu medību vieta. Ūdens režīmam mainoties, arī šinī ziņā notikusi pārmaiņa; bridēju un peldētāju putni, kam patīk sekļie ūdeņi, tagad no klāniem pārvietojušies ezerā, tā ka putnu bagātība ezerā kļuvusi lielāka. Putni te arī jūtas drošāk, jo medības tagad daudz grūtākas: sekļā ūdens līmenī laivās pa ezeru braukt ļoti grūti, jo laivas skar dūņas. Tā tad te ezera regulēšana sagādājusi mazu neērtību mednieku saimei, kam tomēr nav saimnieciskas nozīmes. Pavasaros un rudenos ezerā mēdz apmesties uz atpūtu pāri ceļojošie gāju putni – pīles, gulbji, zosis.

Turpretī attiecībā uz zivju dzīves apstākļiem Lubānas ezerā un arī Aiviekstē lieta mazliet citāda. Te novērojama zivju daudzuma samazināšanās. Ezerā tas vedams sakarā ar zemo ūdens līmeni, sevišķi ziemās, kad ezers aizsalis un sekļākās vietās trūkst skābekļa. Pēc regulēšanas darbu vadības domām te varētu līdzēt tādējādi, ka ezerā izraktu vairākus kanālus, kāds tad dziļākas vietas savienotu ar upju ietekām, ievadot tur tādā kārtā ezerā ieteļošos ūdeņus, kas dotu iespēju zivīm ziemā nokļūt dziļākās vietās. Tad zivju trūkuma nebūtu.

Kas attiecas uz izregulēto Aivieksti, kur zivīm noderīgie sēkļi, akmeņi un zāles tagad izsmeltas, tad te zivju samazināšanās nebūs novēršama. Tomēr zaudējumi šai ziņā ir niecīgi, salīdzinot ar pozitīvo ieguvumu, ko sniedz regulēšana citās nozarēs.”

Jau 19.gadsimta vidū tika rakts tā sauktais Meirānu kanāls no ezera dienvidaustrumu malas uz Aivieksti nedaudz leņpus Meirāniem iespējami īsākajā vietā. Tas tomēr nedeļa plūdu samazinājumu, jo nebija pietiekoši dziļš. Vidusdaļā tam joprojām bija ūdensšķirtne ar noteci vienā pusē uz ezeru, otrā – uz Aivieksti. Turpmāk sagatavoti vairāki atšķirīgi projekti, kas gan netika realizēti. 1922.-1925.gadā veikta izpēte, kam 1926.-1939.g. sekoja praktiski darbi – Aiviekstes gultnes iztaisnošana, padziļināšana un tīrīšana no akmeņiem no ezera iztekas līdz Kujas ietekai. Rezultātā mazāki kļuva plūdu kaitējumi klānos, plūdiem pārejot arī samazinājās paša ezera ūdens aizņemtā platība. Tā izžuvušajā gultnē vietējie vāca akmens, kaula un raga senlietas, ko nodeva Pieminekļu valdei. Notikumus Lubāna ezera apkārtnē, tai skaitā Lubāna ezera regulēšanas darbu 1920.-1930.gados fotografējis Alfreds Grāvers (1883-1954). Viņa uzņēmumi (daļa – stikla fotonegatīvos) šodien ļauj ieraudzīt gandrīz pirms gadsimta notikušo – plūdus un to ierobežošanas darbus.

28

Hidrotehniskās būves ap Lubānas ezeru 1980.gadu otrā pusē. "Dabas un vēstures kalendārs 1989", Rīga, 1988

Kopš 1920.gadu pirmās puses zināms apraksts par laivošanu pa Aivieksti. Kārlis Students (1892-1947) ar diviem biedriem ceļojumu sāka pa Pededzi. Nokļūstot Aiviekstē, viņi aizairēja līdz :Lubāna ezeram, pēc tam nobrauca pa Aivieksti līdz Pļaviņām.

Citēta daļa par Aivieksti augšpus Pededzes ietekai.

„...Apkārtne pavisam nabadzīga. Gar pašu Aiviekstes malu gandrīz ūdenī aug kārklu krūmi. Tālāk zemā, purvainā līdzenumā, redzami mazi, kropli bērziņi.

...Cīnāmies ar diviem lieliem pretspēkiem – vēju un straumi, ap pusdienu tomēr nokļūstam tai vietā, kur Aiviekste dalās divās upēs, vidū atstādama prāvu salu. Pa kuru pusi braukt? Kur lēnāka straume un īsāks gabals? Nav neviena, kas to pasaka.

- *Lozēsīm, - vienbalsīgi nospriežam, un drīz jau biedram ir rokā divi sērkokčiņi.*

- *Īsais pa labi, garais pa kreisi, - viņš svarīgi paskaidro.*

Loze rāda labo pusi. Tātad jābrauc pa tā saucamo Verdu. Pa kreisi paliek Kalnupe. Lai iet!

Verdas līkumos sastopam ārkārtīgi daudz pīļu. Veseliem bariem tās plūņojas ūdenī, un, kad viņas iztraucētas paceļas gaisā, liekas, ka tur šūpojas tumšs mākonis. Labuma no tā mums nav nekāda, jo vēl vesela diena, līdz beigsies to saudzēšanas laiks.

Bet pīlēm te ir citi ienaidnieki. Virs zālainām attekām un tērcēm kā mazi aeroplāni gaisā griežas lieli vanagi, uzglūnēdami nabaga putniņiem. Reizēm kā bultas tie metas zemē un, satvēruši laupījumu, pazūd mežu zilganumā.

- *Gāz virsū vienam pagānam, - mudinu biedru. – Varbūt, ka netīšām nokrīt arī kāda pīlīte.*

Biedrs arī izšauj, bet nekrīt ne vanags, ne pīle. Tikai visās malās sāk pīkstēt un pret debesīm uzspurdz vesela pīļu armija.

Paceļos uz laivas gala kājās. Tālu tālu gar apvārsni šūpojas zilgana migla. Kāds bezgalīgs plašums! Neredz nevienas mājas, ne jumta. Tikai reižu reizēm Latgales pusē kā teiksmu pils saulē iezibas tāds kā balts tornis. Vai tur tiešām saredzama kāda pils vai baznīca, neņemam spriest, jo šķietamais tornis it kā pēkšņi parādās un tad atkal pazūd kā rēgs. Varbūt arī tas tā liekas no laivas šūpošanās viļņos.

Pie vakara ieobraucam nedalītā Aiviekstē. Te satiekam kādu zvejnieku, dabūjam zināt, ka ezers esot vēl tikai divus kilometrus.

Tā kā malā nekur nevar kāpt, tad ieobraucam laivu kuplā kārklu pudurī un nolemjam nakti pavadīt uz ūdens. Laivas mālā starp resnākiem kārklu stumbriem sametam zaļus zarus, uz kuriem uzkuram uguni. Augstākā zarā pakaram tējas trauku,

kas drīz vien sāk vārīties. Šoreiz neviens nekā arī neiebilst pret Aiviekstes ūdeni, jo nekur citur ūdeni nevar dabūt. Vēl izcepam olas ar gaļu un, ieturējuši krietnas vakariņas, sākam taisīties uz gulēšanu. Biedrs paņem airi un izmērī ūdens dziļumu. Ir pāri jostas vietai..

- Ja guļot no laivas ievēlas ūdenī, tad zina, kā rīkoties, - viņš paskaidro.

No gulēšanas tomēr nekas liels neiznāk. Nezin no kurienes uzrodas briesmīgi daudz odu, kas nedod miera. Dienu vējā tos neredzēja, bet te ir aizvējš. Biedrs aizdedzina sausas bērza piepes un sakar tās apkārt laivai kārklos, bet arī tas maz ko līdz. Kaut kā satinu galvu palagā un mēģinu aizmigt.

Pamostoties jūtu, ka esmu stipri nosvīdis, jo nakts ir silta un tveicīga. Biedri saritinājušies guļ. Dzirdami tikai viņu elpas vienmērīgie vilcieni.

Apkārt mierīga, bezmēness nakts. No tālienes, ziliem debesu augstumiem raugās zibošas zvaigžņu acis. Liekas, ka viņas ko stāstītu. Ko gan? Ak, kas var atminēt mūžības mīklas un saprast zvaigžņu valodu.

Atlaidies pret laivas sēdekli, klausos, kā gar kārkliem klusi zadinās Aiviekstes viļņi. Kaut kur aiz muguras niedrēs iepīkstas pīle. Piepeši priekšā gar pamali nozib spožs meteora kritiens. It kā negribēdams, saraujos. Tur aizvērās un izdzisa viena spoža mirdzoša acs. Laižos zemāk un pārvelku pār seju palagu, jo arī odi neliek miera.

Pēc vieglas snaudas esmu atkal augšā. Arī biedri pamodušies. Rīta puse jau deg kā ugunīs. Sākam braukt.

Aiviekste ir klusa un mierīga. Sīkie vilnīši ceļas un plok kā snaudā. Kļūst arvien gaišāks. Un, lūk, pamalē aiz plašā tīreļa un sīko krūmu rindās jau iezibas sarkana, bezstaraina saules mala. Gandrīz redzami viņa ceļas augšup, tīdama mežus un mākoņus pretējā pamalē sārti rožainā gaismā.

Līdz ar sauli mostas arī vējš. Kā jau parasts, viņš pūš mums taisni pretim. Tagad par to daudz nesūrojamies, jo ezers nav tālu. Braukdami arvien ceļamies kājās, katrs pirmais to grib ieraudzīt.

- Lūk, tur jau viņš ir, - iesaucas biedrs un paceļ roku.

- Kur?

- Nu tur aiz tiem kārkliem.

Aiz apzīmētiem krūmiem viņa tomēr nav. Ieraugām to gandrīz reizē, kad esam jau turpat vai iebraukuši ezerā.

No tālienes viņu tiešām grūti saskatīt, jo visgarām aug biezs niedru un ašķu mežs. Tikai pati Aiviekstes izteka upes platumā ir skaidra. Vispār liekas, ka ezers būtu

sadalījies neskaitāmos mazos ezeriņos, jo skaidrās vietas visapkārt ašķu un niedru iežogotas. Un tas nepārredzamā tālumā.

Jo dziļāk iebraucam ezerā, jo ūdens laukumi kļūst lielāki. Pēc kāda kilometra dienvidus vakara pusē jau atklājas plašs ūdens joms. Aiz tā pret apvārsni kā balti pirksti ceļas vairāki baznīcu torņi. Ziemeļvakaru pusē pārsvarā niedres. Aiz tām var viedēt mājas un dažas vējdzirnavas, kuru spārni, saslējušies pret zilo debess fonu, mēmi klusē.

Stiprais vējš klajās ezera vietās sacēlis lielus viļņus. Tie šūpo un svaida mūsu laivu kā niedru čaumalu.

- Man jau metas nelabi. Būs laikam jūras slimība, - paziņo biedrs.

Tā kā braukšana ir grūta, tad nospriežam griezties atpakaļ. Daudzinātais ezers nu ir redzēts.

Gaisā kliegdamas lido kaijas, pa niedrēm stumdamies ar garām kārtīm, braukā zvejnieki. Sadabūju savu aparātu un tāpat no laivas izdaru vairākus uzņēmumus. Tad sākam skatīt un vērot Aiviekstes izteku. Pēc ilgākas lavierēšanas krustām šķērsām pa našķiem beidzot to arī atrodam.

Saule jau rāda brokastlaiku, kad uzvelkam buras, un mūsu laiva aiziet līgodama pa Aivieksti lejup. Kā liela, zaļa, vietām pārplūdusi pļava aiz mums paliek Lubānas ezers.

No sākuma vējš ir gandrīz no ezera, un braukšana sokas labi. Pret vecajām naktsmājām viņš atkal sāk šaudīties vienādi un otrādi, meklēdams jaunu virzienu. Beidzot tas „nogruntējas” un pūš taisni pretim.

- Skaidra lieta, citādi jau nemaz tas nebija domājams, - sodāmies, ievilkdami buras.

Kad piebraucam salas galā, loze rāda, ka nu laiva jāpagriež pa Kalnupi.

- Pilnīgi pareizi, - priecājamies, - redzēsim salai otru pusi.

Ko redzēt nu gan nekā sevišķa nebija. Tas pats zemais līdzenums ar sīkiem krūmu puduriem un zilgano apvārsni, kas otrā pusē. Pusceļā vienīgā Ičas ieteka Kalnupei deva mazu pārmaiņu.

Aiz Ičas biedrs nosēžas laivas galā un sāk uzmanīt pīles. Drīz atskan vairāki šāvieni, un mēs ieceļam laivā trīs putnus.

- Nu katram pa pīlei ir, pietiek. Mums jau nevajag mantas, bet iztikšanas, - spriežam. Mēs divi. Taisnību sakot, šis iebildums gan nāca pēc tam, kad mums bija jākāpj dūkstainā, līgojošā malā, kur iekrita viens nošautais putns. Bet pietikt jau arī pietika. Vēlāk gan mūsu mednieks nenocietās un, kad iebraucām Aiviekstē, nošāva vēl

ceturto pīli. Pēc tās gan nekur nebija jābrien, viņa palika upes vidū. Ap launaga laiku pabraucām garām Pededzei. Vējš kļūst lēnāks. Latgales pusē pret ezeru ceļas dūmu mākoņi. Laikam aizdedzies mežs.

Aiviekstes krasti kļūst manāmi augstāki. Meži vairāk tuvojas malai. Drīz pļavā ieraugām pirmo šķūni un pļāvėjus. Klāt Ērgalu likums.”

Izmantotā literatūra

„Latvijas daba. 3.sējums” Rīga, „Latvijas enciklopēdija”, 1995

И.А.Лозе „Поселения каменного века Лубанской низины. Мезолит, ранний и средний неолит”, Рига, „Зинатне” 1988

И.А.Лозе „Поздний неолит и ранняя бронза Лубанской низины”, Рига, „Зинатне” 1979

Ilze Loze „Lubānas klāni aicina”, Rēzekne, Latgales kultūras centra izdevniecība, 1994

Andrejs Vasks „Brikuļu nocietinātā apmetne: Lubānas zemiene vēlajā bronzas laikmetā (1000.g. pr. Kr. - 1000.g. pēc Kr.)” Rīga, 1994

Antons Kursītis „Lubānas ezers un viņa līmeņa pazemināšanas problēmi” krājumā „Ģeogrāfiski raksti, II” Rīga, 1930

А.Курсиш „Лубанская проблема” Издательство Академии Наук Латвийской ССР, Рига 1959

Eduards Tomāss „Pededze, Lubāns, Aiviekste”, apgāds Gauja, 1984

Imants Rieksts „Lubāns senāk, tagad un nākotnē” ” – grāmatā „Dabas un vēstures kalendārs 1989”, Rīga, „Zinātne”, 1988

Mirdza Leinerte „Lubāns – pagātne, tagadne, nākotnē” – grāmatā „Dabas un vēstures kalendārs 1998”, Rīga, „Zinātne”, 1997

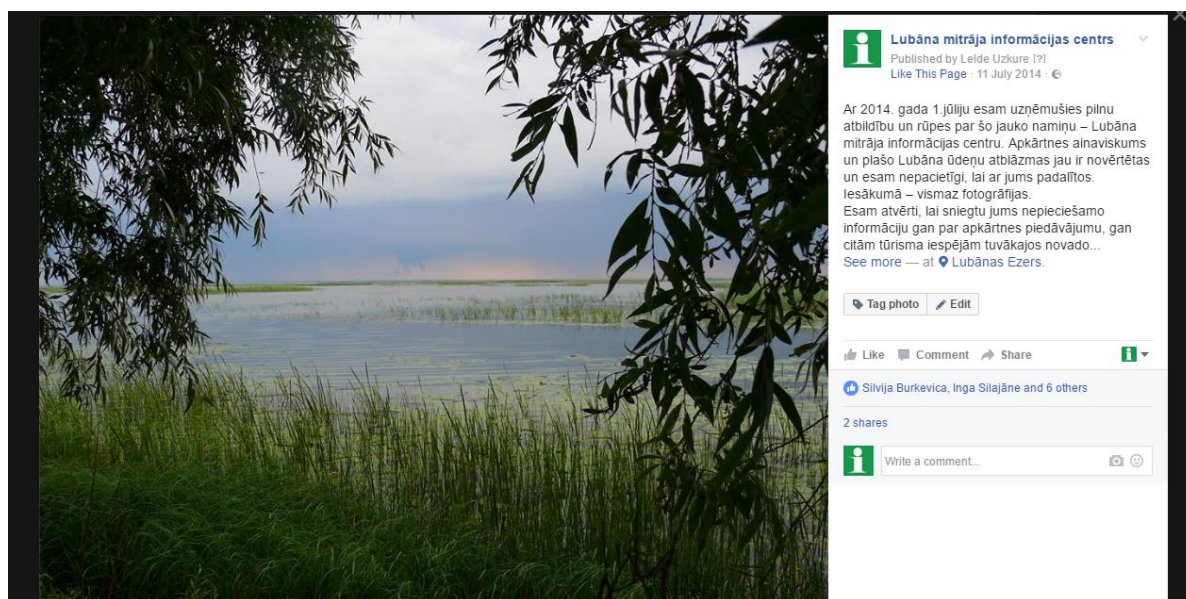
Kārlis Students „Nelūgtos ciemos” 1956., Tilta apgāds

III. LUBĀNA MITRĀJA INFORMĀCIJAS CENTRS 01.07.2014.- 01.10.2016.

LMIC uzbūvēts ES LIFE NATURE programmas ietvaros un 2007.gadā pieņemts ekspluatācijā. Pēc minētā projekta noslēguma LMIC tika nodots Madonas novada (tolaik rajona) pašvaldībai. Kā struktūrvienība informācijas centrs darbojās zem Madonas novada Tūrisma informācijas centra, šobrīd zem Uzņēmējdarbības un tūrisma attīstības nodaļas.

Mainoties nodaļas vadībai, tika domāts arī par pārmaiņām LMIC. Projekts ir noslēdzies, bet ēka turpina prasīt ieguldījumus tās uzturēšanā. Ko darīt? 2014.gada pavasarī tika izsludināts biznesa projektu konkurss uz LMIC apsaimniekošanu uz deleģējuma līguma pamata. Pašvaldības deleģētā funkcija – tūrisma informācijas un pakalpojumu sniegšana. Biedrība *Pie Kraujas*, atsaucās uzaicinājumam pieteikties konkursā un pāris mēnešus vēlāk sāka oficiāli pildīt deleģējuma līguma funkcijas.

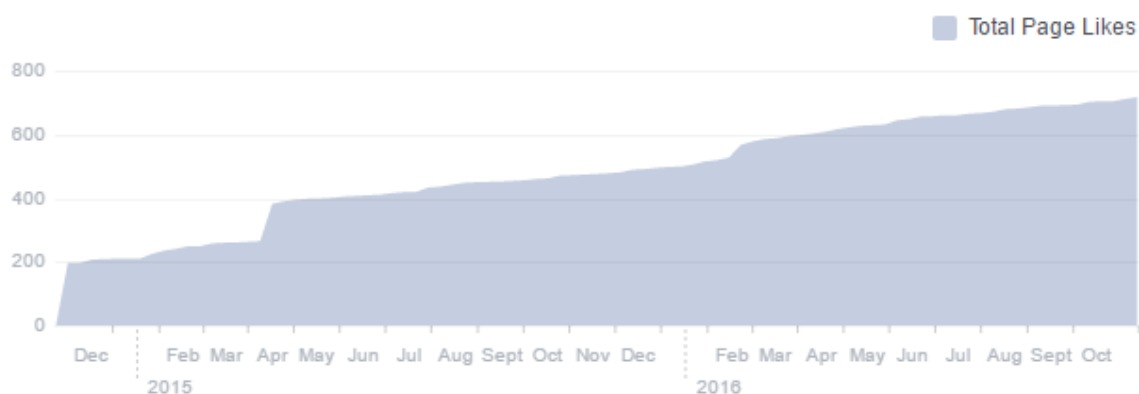

Vasaras vidus – jūlijs – ir izaicinošs laiks tūrisma sezonā, lai uzsāktu jaunu saimniekošanu, tādēļ pirmā sezona pagāja ar vajadzību ātri aptvert situāciju, pieprasījumu, esošo pakalpojumu piedāvājumu un noslogotību un kopumā tūrisma kustību DL *Lubāna mitrājs*. Tomēr jau vasaras beigās un rudens sākumā paspējām īstenot Latvijas vides aizsardzības fonda finansētu projektu „Rimto ūdeņu duna”, kurā vēršām uzmanību uz teritorijas dabas un kultūrmantojuma vērtībām, piesaistot arī vietējos jauniešus. Tas bija pirmais lielais atspēriena punkts, kad nāca apjausma par DL varenību un apjomu. Kā arī to, ka šeit joprojām ir daudz neatrisinātu jautājumu

īpaši teritorijas apsaimniekošanas jautājumos – kā veikt saimniecisko darbību ļoti mitrās pļavās un klānos, un kā savietot vietējo iedzīvotāju tradīcijas un vajadzības ar dabas aizsardzības prasībām. Sapratām, ka tā īsti nevienam nav skaidras atbildes un risinājumu – diskusiju dalībnieki strikti stāv savās pozīcijās, savu interešu aizstāvēbai. Diemžēl, tas attālina iespēju nonākt pie kompromisa un jebkāda situācijas risinājuma. Teritorijas attīstību apgrūtinā arī Dabas aizsardzības plāna trūkums, kurā tiktu sīki un smalki atrunātas turpmākās darbības, tai skaitā infrastruktūras attīstība un jaunu tūrisma objektu būvniecība.

Savā darbībā cenšamies īstenot pasākumus gan dabas izglītības jomā, gan kultūras, apvienojot būtiskus arī DL *Lubāna mitrājs* aspektus. Rīkojam Atvērto durvju dienas LMIC, piedalāmies Starptautiskajā mitrāju dienā ar pārgājienu rīkošanu DL teritorijā, organizējam Sniega dienas. Kopš darbības uzsākšanas divas reizes gadā sadarbībā ar Latvijas Ornitoloģijas biedrību veidojam putnu vērošanas dienas. Kā arī lielākus un mazākus pasākumus gan LMIC telpās, gan dodoties ārā izziņas pārgājienos. Iespēju robežās piesaistām konkrētās jomas ekspertus, lai veidotu pilnvērtīgāku un profesionālāku saturu. Minētie pasākumi veicina vietas atpazīstamību. Gan biedrības darbība, gan pasākumi ir attainoti nevien reģionālajos medijos, bet arī nacionālajos. Paši aktīvi darbojamies sociālajos tīklos un ir izveidota arī mājaslapa www.lubanamitrajs.lv. Divu gaidu laikā mūsu sekotāju pulks ir krietni audzis un izveidojies pastāvīgo apmeklētāju loks.

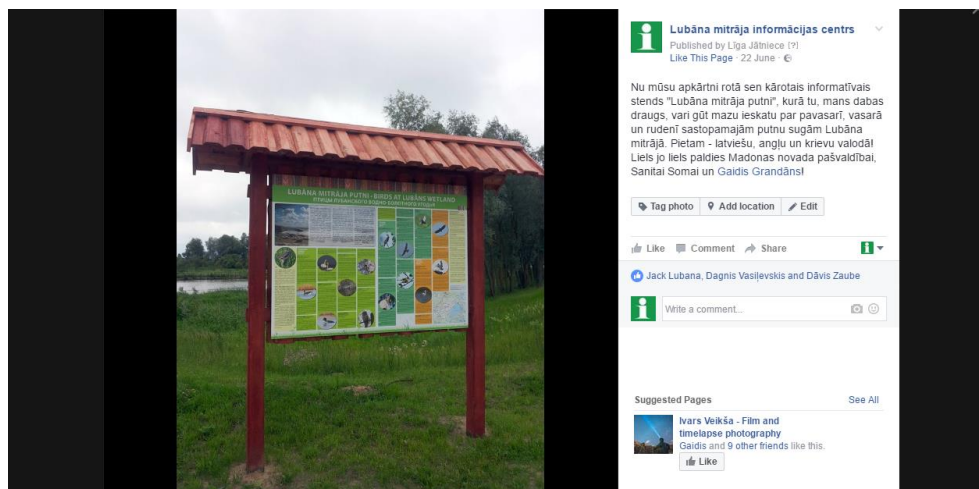
Total Page Likes as of Today: 723

www.facebook.com/lubanamitrajs sekotāju skaita pieauguma grafiks uz 29.10.2016.

Piedāvājam pastāvīgos pakalpojumus – tūrisma informācija, grupu uzņemšana un gida pakalpojumi, naktsmītnes, laivu un binokļu noma, telpu īre, ēdināšana.

Labiekārtojam vidi un radām jaunus pakalpojumus – kafijas automāts, izveidota orientēšanās spēle, piedāvājumā īpaši *Lubāna mitrāja* suvenīri.

Madonas novada pašvaldības uzstādītais stends pie LMIC

Īsajā darbības periodā ir izveidojusies veiksmīga sadarbība ar Madonas novada pašvaldību, Ošupes pagasta pārvaldi, DAP Latgales reģionālo administrāciju, LOB, biedrību *Aborieši*, Ūdenstūrisma attīstības centru *Bāka* un citiem vietējiem uzņēmumiem un aktīvajiem cilvēkiem. Būtisku atbalstu sniedz arī mūsu biedrības biedri.

Stabila sadarbība ir ar LOB, kuras rezultātā tika izveidota Latvijas Ornitoloģijas biedrības Madonas vietējā grupa. Arī šādā veidā tiek popularizēta dabas aizsardzība, vides izglītība, aktīvs dzīvesveids, kas piesaista jaunus cilvēkus. Un putniem ir viena no būtiskākajām lomām DL *Lubāna mitrājs* attīstībā.

IV. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANA UN NĀKOTNES PERSPEKTĪVA

Šajā nodaļā aplūkosim 8 novadu ilgtspējīgas attīstības programmas/startējīgas, kas, lielākoties ir izstrādātas līdz 2030.gadam. Šo novadu teritorijās atrodas DL *Lubāna mitrājs*. Apzināti izvēlētas ilgtspējīgās programmas, jo tās paver plašāku perspektīvi nākotnes skatījumam un risinājumiem - dabas aizsardzībā un apsaimniekošanā vienmēr ir jāreķina vismaz vairāku gadu, ja ne desmitgažu ilgs cikls. Procesī dabā noris lēni un pamatīgi, un tiem ir jāpiejiet ar kompleksu situācijas analīzi.

Protams, šīs nodaļas analīzes uzsvars ir likts uz dabas aizsardzības, vides apsaimniekošanas, kultūrmantojuma saglabāšanas aspektu. Vērtēsim vai un kā pašvaldības savās programmās ir paredzējušas vietu DL *Lubāna mitrājs* attīstībai.

Kā arī, īsi tiks pieminētas institūcijas un organizācijas, kas ir iesaistītas teritorijas uzraudzībā, aizsardzībā un apsaimniekošanā.

A. Novadu attīstības stratēģiju analīze
Balvu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam

Iedzīvotāju skaits: 14 972 (2013)

Iedzīvotāju blīvums: 13,3 cilv./km²

Kopsummējot stratēģijas ideju, jāsaprot, ka Balvu novads ņem vērā tā teritorijas ĪADT. Novadā esošā DL *Lubāna mitrājs* teritorija ir neliela, tādēļ attīstības uzsvāri ir likti uz citām lietām, piem., ka noturēt iedzīvotājus, īpaši jauniešus, un kā veicināt inovatīvu un radošu uzņēmējdarbību. Attiecībā uz ĪADT tiek norādīts, ka ir jā saglabā to bioloģiskā daudzveidība, jāievēro visas likumos noteiktās normas, lieguma zemju īpašniekiem ir jāuzņemās saistības. Tiesa, var attīstīt arī uzņēmējdarbību tūrisma jomā, organizējot grupas dabas izziņai, putnu vērošanai u.c. Tiek uzsvērts vēlme Balvu novadu attīstīt par Ziemeļlatgales kultūras centru. Patīkami, ka ilgtspējīgas attīstības stratēģijā ir norādīts uz ainavu aspektu – dabas estētiskuma radīšana, t.sk., rekreācijas nolūkiem.

| 37

Gulbenes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030.gadam

Iedzīvotāju skaits: 23 721 (2013)

Iedzīvotāju blīvums: 12,7 cilv./km²

Saskaņojoties ar Latvijas ilgtspējīgās attīstības stratēģiju līdz 2030.g., arī Gulbenes pašvaldība uzsver ainavas un kultūrainavas nozīmīgumu. Tā nevien ir būtiska pašu iedzīvotāju skatījumā, bet arī kā potenciāls lielākas tūrisma plūsmas nodrošināšanai. Tipiska Latvijas lauku ainava – iekopta, uzturēta, apsaimniekota ar gaumes izjūtu – var būt tūrisma produkts. Šajā gadījumā savietojas kultūras un dabas aspekti, jo tie kopā rada vidi, kurā dzīvo cilvēks – šīs vides saimnieks. Attiecībā uz DL liegumiem novada teritorijā, tiek uzsvērts to bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nolūks. Turpināt aizsargāt, tai pat laikā atļaujot cilvēkiem izmantot dabas sniegtos pakalpojumus – veselībai, sportam, rekreācijai, sēņošanai, putnu vērošanai, medībām, kā arī tūrismam.

Kopumā novada attīstība ir virzīta uz uzņēmējdarbības attīstīšanu, izmantojot dabas resursus – mežu, kūdras, smiltis, lauksaimniecības zemes. Un ĪADT atstāt neskartas neskartajai dabai.

Lubānas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2030.gadam

Iedzīvotāju skaits: 2 504 (2011)

Iedzīvotāju blīvums: 7,2 cilv./km²

Lubānas novada stratēģija savā ziņā pārsteidza ar lielo uzsvaru uz dabas jomas attīstību teritorijā. Tomēr, vērtējot pieejamo informāciju, tas ir pašsaprotami un izriet no situācijas. Novads izmēra ziņā ir neliels, 65% aizņem meži un ievērojama daļa novada teritorijas ir ĪADT. Līdz ar to ir saprotami, ka ilgtspējīgas attīstības stratēģijas izstrādātāji liek uzsvaru uz ekotūrisma attīstību, aktīvu dzīvesveidu un tūrismu, medībām (starpautiskām). Pārsteidza dokumenta punkts 3.1., kur norādīts, ka 2030.gadā Lubānā būs izveidots ekotūrisma attīstības centrs. Kompleksi nāktu klāt dažādas dabas un kultūrvēsturiskās izziņas takas, laivošanas pakalpojumi DL *Lubāna mitrājs* teritorijā, kā arī putnu vērošanas torņi. Punktā 3.5. ekotūrisma veicināšana *Lubāna mitrāja* teritorijā ir norādīta kā viena no prioritāri attīstāmām teritorijām. Tas ir atbalstāmi, ka Lubānas novads jau praktiskāk un reālāk raugās uz novada attīstību, bet interesanti, ka potenciālajam ekotūrisma attīstības centram tiktu dots nosaukums Lubāna mitrāja informācijas centrs – centrs ar šādu nosaukumu jau darbojas. Varbūt ideju par jaunu centru var apvienot jau ar esošo?

Madonas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2038.gadam

Iedzīvotāju skaits: 27 372 (2011)

Iedzīvotāju blīvums: 12,7 cilv./km²

Madonas novada stratēģija liek uzsvaru uz pamatvajadzību nodrošināšanu iedzīvotājiem – radīt drošu vidi attīstībai. Tas ir svarīgi, jo tikai pēc pamatvajadzību nodrošināšanas cilvēks var domāt par personības pilnveidošanu, augšanu. Līdz ar to, ir vajadzīga pieejama infrastruktūra, pakalpojumi, uzņēmējdarbības vide. Radīt gan iedzīvotājiem, gan potenciālajiem ienācējiem no citiem reģioniem sakārtotu telpu, kur aktīvi, radoši un droši izpausties, tādejādi veidojot novadu sev un citiem pievilcīgu. Attiecībā uz dabu startēģijā norāda lielo ĪADT skaitu, to ainaviskumu un reģiona fizioģeogrāfisko situāciju. Tiek rosināts veidot dažāda mēroga informācijas centrus – vietēja, nacionāla un starptautiska. Šī aktivitāte ir vajadzīga, lai veidotu sabiedrības izpratni par dabas un kultūras vērtībām, kā arī, lai piesaistītu tūristus.

Rēzeknes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2033

Iedzīvotāju skaits: 30 791 (2011)

Iedzīvotāju blīvums: 12,2 cilv./km²

Rēzeknes novads ir teritoriāli liels novads, līdz ar to attīstības uzsvars tiek likts uz vairākām jomām. Īpaši tiek izcelta sakārtota vide vietējiem iedzīvotājiem, lai viņi varētu kvalitatīvi dzīvot savā dzimtajā vietā. Droša vide piesaistītu arī jaunus cilvēkus,

kuri savu radošo un darbīgo potenciālu pielietotu novada izaugsmes virzībai. Šajā jautājumā būtiska loma ir arī uzņēmējdarbības atbalstam un jaunu darba vietu radīšanai, kas varētu novadā noturēt iedzīvotājus. Attiecībā uz dabas teritorijām, arī tās tiek uzlūktas no saimnieciskā derīguma viedokļa – tūristu piesaiste atpūtas un rekreācijas nolūkos. Lubāna ezeru padarot tūrismam pievilcīgāku, attīstot jaunus, inovatīvus pakalpojumus. Saistoši, ka ilgtspējīgas attīstības stratēģija iesaka izveidot novada zīmolu, kas padarītu vietu atpazīstamāku gan Latvijā, gan ārpus tās (ņemot vērā, ka Rēzeknes novads atrodas pierobežā). Kā viens no atpazīstamības tēliem tiek ierosināts arī Lubāna ezers kopā ar Rāznas ezeru.

Rugāju novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam

Iedzīvotāju skaits: 2 596 (2013)

Iedzīvotāju blīvums: 5,04 cilv./km²

Rugāju novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija balstās uz lauksaimniecību, mežsaimniecību, tūrismu un zivsaimniecību. Šajās jomās ir jāattīsta uzņēmējdarbība, t.sk., piesaistot investīcijas pašvaldības noteiktām teritorijām. ĪADT aizņem aptuveni septīto daļu no novada teritorijas – ievērojamu daļu. Stratēģija norāda, ka šajās teritorijās ir jāsaglabā bioloģiskā daudzveidība, tomēr saskaņojot ar iedzīvotāju tradicionālo nodarbi – ogošanu, sēņošanu, kas daļēji ir arī finansiālo resursu ieguves iespējas. Tādēļ, gan dabas aizsardzības nolūkos, gan vietējo iedzīvotāju interesēs ir vajadzība saglabāt neskartu dabu. Ja vēlas attīstīt tūrismu ĪADT, tad ir jāizvērsē ekotūrisms, kas ir pēc iespējas saudzīgāks dabai.

Varakļānu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2035

Iedzīvotāju skaits: 3 828 (2011)

Iedzīvotāju blīvums: 13,7 cilv./km²

Varakļānu novada teritorijas ievērojamu daļu aizņem valstiski nozīmīgas ĪADT – Teiču rezervāts, Lielais Pelečāres purvs un neliela daļa no DL *Lubāna mitrājs*. Novada stratēģija šo aspektu ņem vērā norādot, ka ir vajadzīgs gan saglabāt bioloģisko daudzveidību un dažādu tipu ainavas, tai pat laikā to savienot ar iedzīvotāju vajadzībām – gan saimnieciskajai darbībai, rekreācijai, gan arī tūrisma attīstībai. Ir jārod mijiedarbība starp dabas aizsardzību, cilvēkvajadzībām un ekonomiskajām vajadzībām. Novads ir īpašs arī ar to, ka ir ļoti skaista un cilvēkam pieejama purva ainava un tas padara novada ainavu dažādību bagātāku. Startēģijā ir uzsvērtā nevien uzņēmējdarbības vides attīstība, infrastruktūras sakārtošana, bet arī izglītības

iespējas iedzīvotājiem – daudzpusīgas, saistošas, visa mūža garumā. Izglītības joma daļēji tiek sasaistīta arī ar dabas aizsardzības jomu, kā iespēja izglītoties un izmantot novada dabas bagātības sevis pilnveidošanā.

Viļānu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030.

Iedzīvotāju skaits: 6 755 (2013)

Iedzīvotāju blīvums: 24,1 cilv./km²

Viļānu novada teritorija atrodas izdevīgā pozīcijā – tuvu pie reģionālajiem centriem - Rēzekne un Jēkabpils. Cauri novadam iet valstiski nozīmīgs tranzītceļš, kas veicina gan tūrisma, gan vietējo iedzīvotāju mobilitāti. Tūrismā būtisku lomu sastāda nepilnas dienas tūrsims, savukārt iedzīvotāji var strādāt kādā no tuvākajām lielpilsētām un turpināt dzīvot novadā. Stratēģijā tiek norādīts, ka būtiska loma attīstībā ir profesionālai lauksaimniecības nozarei – pētniecība, bioloģiskā produkcija u.c. Dabai un kultūrai tiek piešķirta nozīmīga loma tūrisma aspektā. Ir jānodrošina infrastruktūra, piem., veloceļi, dabas nesteidzīgai izbaudīšanai. Attiecīgi, daba, kultūrainava un kultūras objekti ir jāapsaimnieko efektīvi, dabai un videi draudzīgi, tā saglabājot jau esošo vērtību turpmākām paaudzēm.

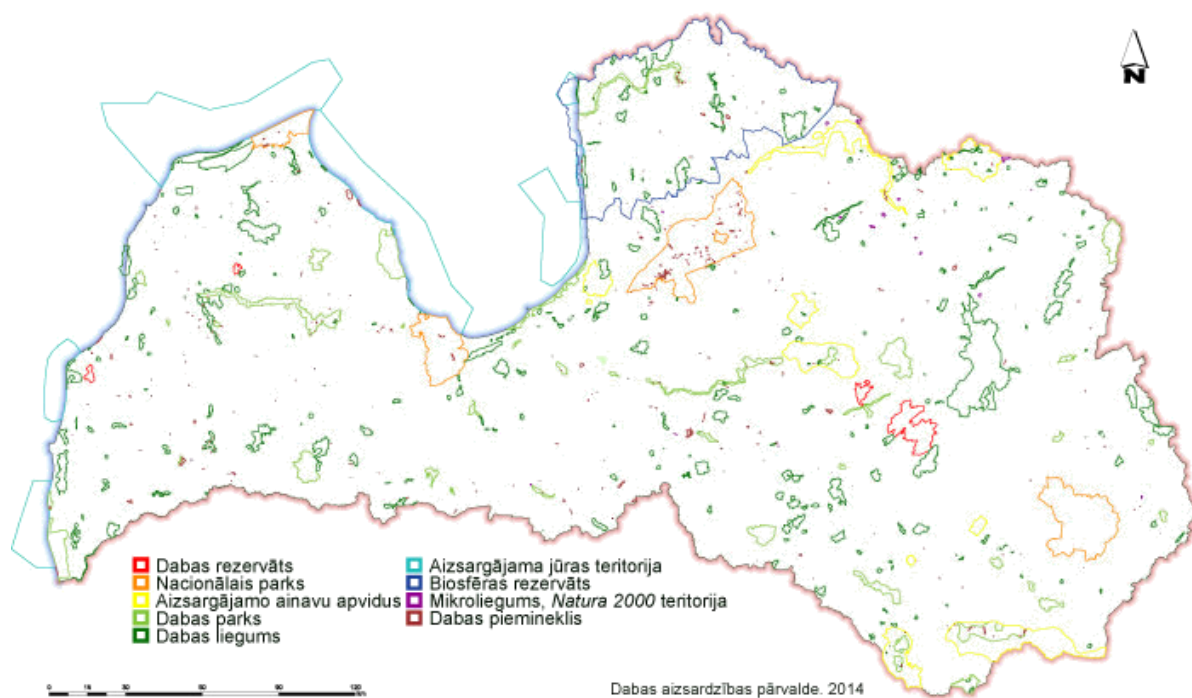
B. Teritorijas apsaimniekošana Dabas aizsardzības pārvalde

Sākot ar 2011.gada 1.februāri, DL pārvalda Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra pakļautībā esošas tiešās pārvaldes iestādes DAP struktūrvienība Latgales reģionālā administrācija.

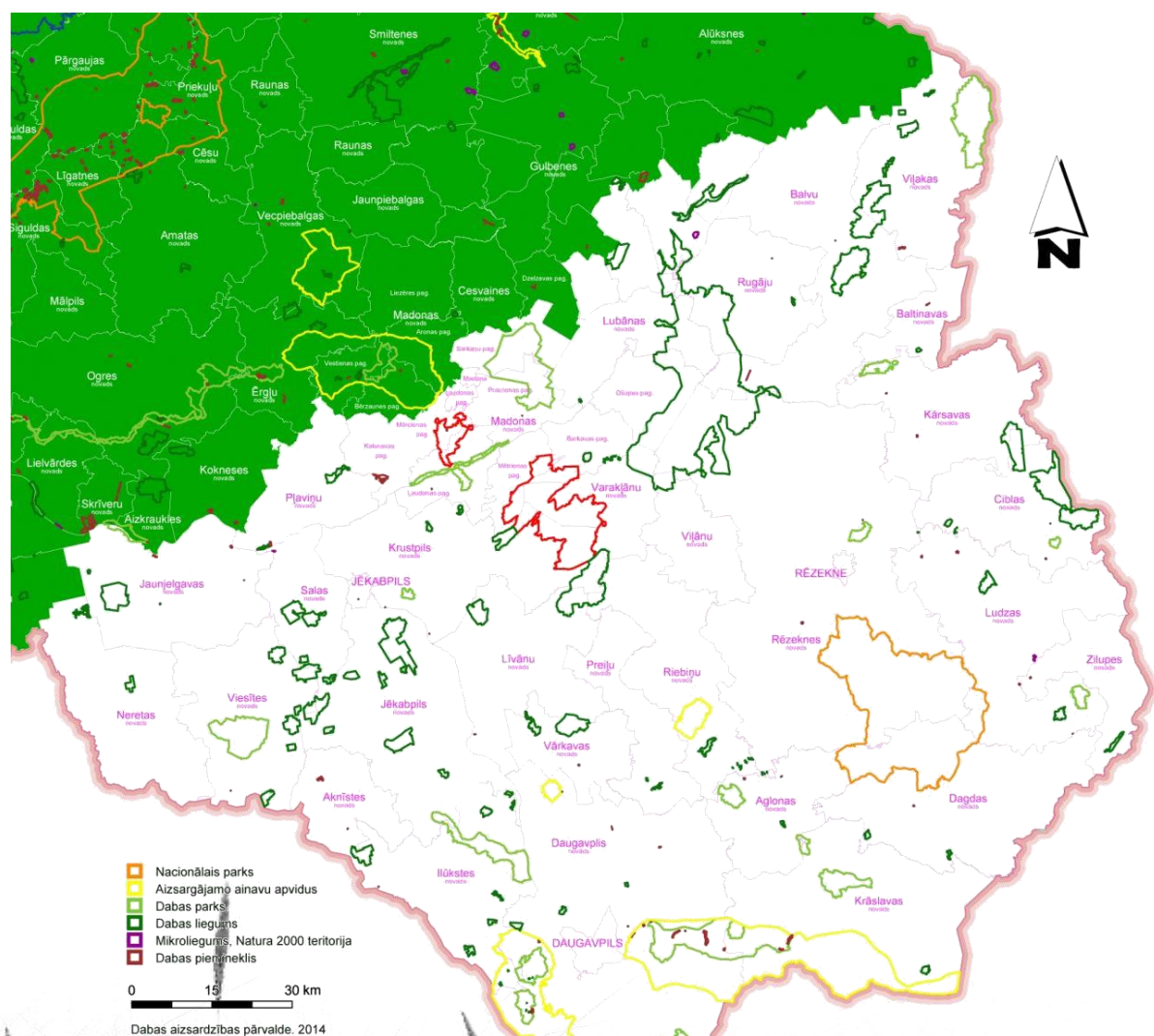

Uz teritorijas apsaimniekošanu attiecinātie likumi: MK noteikumi Nr. 135 *Dabas lieguma "Lubāna mitrājs" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi*, kuri izdoti saskaņā ar MK noteikumiem Nr.212 *Noteikumi par dabas liegumiem*.

Pēc talākesošajām kartēm var redzēt Latvijas teritorijā izvietotās ĪADT – DAP pārraudzībā, kā arī reģiona apjomu, kurā uzticēto pārvaldi ir jāveic DAP Latgales reģionālajai administrācijai.

DAP pārraudzībā esošās ĪADT. www.daba.gov.lv

DAP Latgales reģionālās administrācijas pārraudzītās ĪADT. www.daba.gov.lv

Lubāna mitrāja kompleksa fonds

Fonds tika izveidots un tā darbības uzdevumi formulēti ES NATURE LIFE projekta *Lubāna mitrāja kompleksa vides apsaimniekošana, Latvija* (2003.-2007.).

| 42

No brošūras *Lubāna mitrāja kompleksa vides apsaimniekošana, Latvija* (atrodama www.daba.gov.lv): „Lai nodrošinātu vienotu LMK teritorijas apsaimniekošanu un aizsāktu aktivitāšu turpināšanu pēc LIFE projekta beigām ir izveidots nodibinājums “Lubāna mitrāja kompleksa fonds”. Ar projekta ieviešanas grupas iniciatīvu 2006. gada 1. novembrī to nodibināja vietējās pašvaldības – Ošupes, Indrānu, Barkavas, Gaigalavas, Nagļu, Bērzpils, Lazdukalna pagastu padomes, Lubānas pilsētas dome, Madonas rajona padome, Latvijas Dabas fonds, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Teiču dabas rezervāta administrācija, zemes īpašnieki un citas privātpersonas – kopā 28 juridiskas un fiziskas personas. Lubāna mitrāja kompleksa fonda mērķi ir: Ø Veicināt ilgtspējīgu Lubāna mitrāja attīstību; Ø Veicināt bioloģiskās daudzveidības izpēti un saglabāšanu Lubāna mitrāja teritorijā; Ø Risināt vides aizsardzības jautājumus; Ø Veicināt kultūrvēsturisko vērtību izpēti un saglabāšanu; Ø Veicināt sabiedrības informēšanu un iesaistīšanos Lubāna mitrāja teritorijas ilgtspējīgā attīstībā. Jau pirmā nepilnā darbības gada laikā fonds ir sagatavojis vairākus projekta iesniegumus finansējuma saņemšanai turpmākai teritorijas apsaimniekošanai un LIFE projekta pēctecības nodrošināšanai.”

Uz doto brīdi fonds turpina pastāvēt un meklē iespējas piesaistīt finansējumu projektu īstenošanai. Šī projekta ietvaros fonda valdes priekšsēdētāja piedalījās vienas darba grupas tikšanās reizē, kur apliecināja fonda vēlmi turpināt iesāktu darbu. Kopš LIFE projekta noslēguma, fonds parstāv arī zemes īpašnieku intereses īpaši zemju apsaimniekošanas jautājumos.

Lubāna mitrāja kompleksa konsultatīvā padome

Ir attiecināmi MK noteikumi Nr. 662 *Lubānas mitrāju kompleksa konsultatīvās padomes nolikums*.

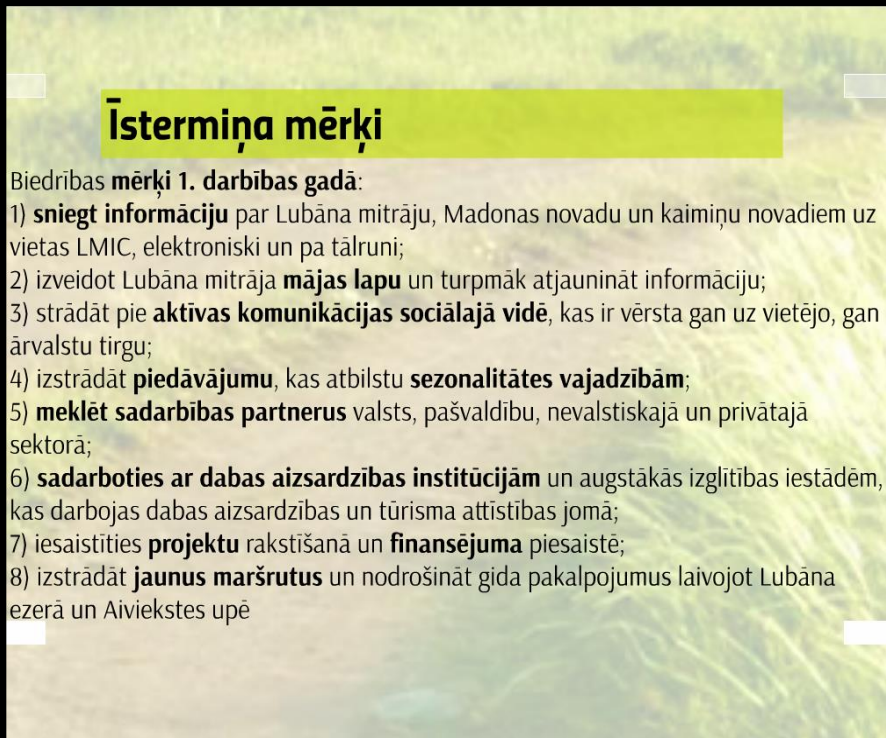
No brošūras *Lubāna mitrāja kompleksa vides apsaimniekošana, Latvija* (atrodama www.daba.gov.lv): „2003. gada 25. novembrī tika izdoti LR Ministru Kabineta noteikumi nr. 662 „Lubānas mitrāju kompleksa konsultatīvās padomes nolikums” un 2003. gada 23. novembrī ar LR Vides ministra rīkojumu apstiprināts konsultatīvās padomes personālsastāvs. Lubānas mitrāju kompleksa konsultatīvā

V. LUBĀNA MITRĀJA INFORMĀCIJAS CENTRA VĪZIJA DARBĪBAI DABAS LIEGUMĀ *LUBĀNA MITRĀJS*

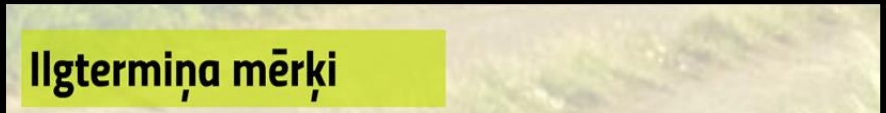
Šajā nodaļā pievērsīsimies konkrētākiem nākotnes plāniem. Tā kā biedrība *Pie Kraujas* vēlas turpināt darbību LMIC, tad ir svarīgi atkal izvirzīt jaunus mērķus, uzburt vīziju un tiekties uz ieceru īstenošanu.

Pirmo savas darbības vīziju LMIC veidojām 2014.gada pavasarī, rakstot biznesa plānu LMIC apsaimniekošanas konkursam. To būvējām uz teorētiskām zināšanām par ezeru un DL *Lubāna mitrājs* teritoriju, saskaņojot ar savu dzīves un darba pieredzi, kā arī vēlmi pilnvērtīgi un saistoši dzīvot savā novadā. Pēc 2,5 gadu darbības, protams, uz nākotni raugāties jau mazliet savādāk. Daži mērķi ir īstenoti, citi iesākti, citiem nemitīgi ir vajadzīga atjaunošana.

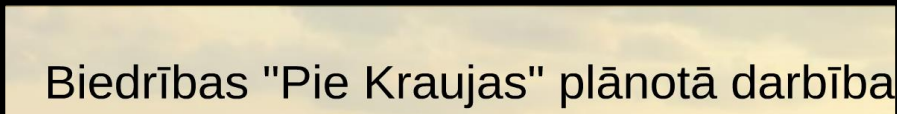
Lūk, ieskats mūsu pirmajos izvirzītajos īstermiņa un ilgtermiņa mērķos un darbības plānā un pašnovērtējums pēc mērķu realizācijas pakāpes.

 Īstermiņa mērķi	Īstermiņa mērķu realizācijas pakāpe.
	1) 100%
Biedrības mērķi 1. darbības gadā:	2) 100%
1) sniegt informāciju par Lubāna mitrāju, Madonas novadu un kaimiņu novadiem uz vietas LMIC, elektroniski un pa tālruni;	3) 80%
2) izveidot Lubāna mitrāja mājas lapu un turpmāk atjaunināt informāciju;	4) 100%
3) strādāt pie aktīvas komunikācijas sociālajā vidē , kas ir vērsta gan uz vietējo, gan ārvalstu tirgu;	5) 90%
4) izstrādāt piedāvājumu , kas atbilstu sezonalitātes vajadzībām ;	6) 80%
5) meklēt sadarbības partnerus valsts, pašvaldību, nevalstiskajā un privātajā sektorā;	7) 100%
6) sadarboties ar dabas aizsardzības institūcijām un augstākās izglītības iestādēm, kas darbojas dabas aizsardzības un tūrisma attīstības jomā;	8) 50%
7) iesaistīties projektu rakstīšanā un finansējuma piesaistē;	
8) izstrādāt jaunus maršrutus un nodrošināt gida pakalpojumus laivojot Lubāna ezerā un Aiviekstes upē	

2014. gada pavasara LMIC īstermiņa mērķi.

 Ilgtermiņa mērķi	Ilgtermiņa mērķu realizācijas pakāpe.
5 gadu laikā: • paplašināt LMIC tūrisma sniegtos pakalpojumus, • veidot jaunus tūrisma piedāvājumus ekotūrismā, aktivajā un kultūrtūrismā; • paplašināt materiālo bāzi; • piesaistīt starptautiskā tūrisma plūsmu un vairākdienu tūristus; • iesaistīties <i>kopējā Lubāna mitrāja aizsardzībā, dabas vērtību saglabāšanā un teritorijas popularizēšanā.</i>	1) 50%
	2) 30%
	3) 10%
	4) 50%
	5) 70%

2014.gada pavasara LMIC ilgtermiņa mērķi.

 Biedrības "Pie Kraujas" plānotā darbība	Vīzija visus šos 2,5 gadus ir ieturēta nemainīga. LMIC darbība ir bijusi vērsta uz vīzijas īstenošanu.
Vīzija - Latvijā un ārzemēs, t.s. zinātniskajās aprindās (kā Natura 2000 īpaši aizsargājamā teritorija), atpazīstams tūrisma objekts ar plašu piedāvājumu aktivajā atpūtā, ekotūrismā, kultūrtūrismā un vides izglītībā.	
Misija - aktualizēt aktīvu un vidi saudzējošu dzīvesveidu, akcentējot Latvijas dabas un tradīciju bagātības.	Biedrība <i>Pie Kraujas</i> un LMIC ar savu darbību ir saglabājuši savu izvirzīto misiju nemainīgu.

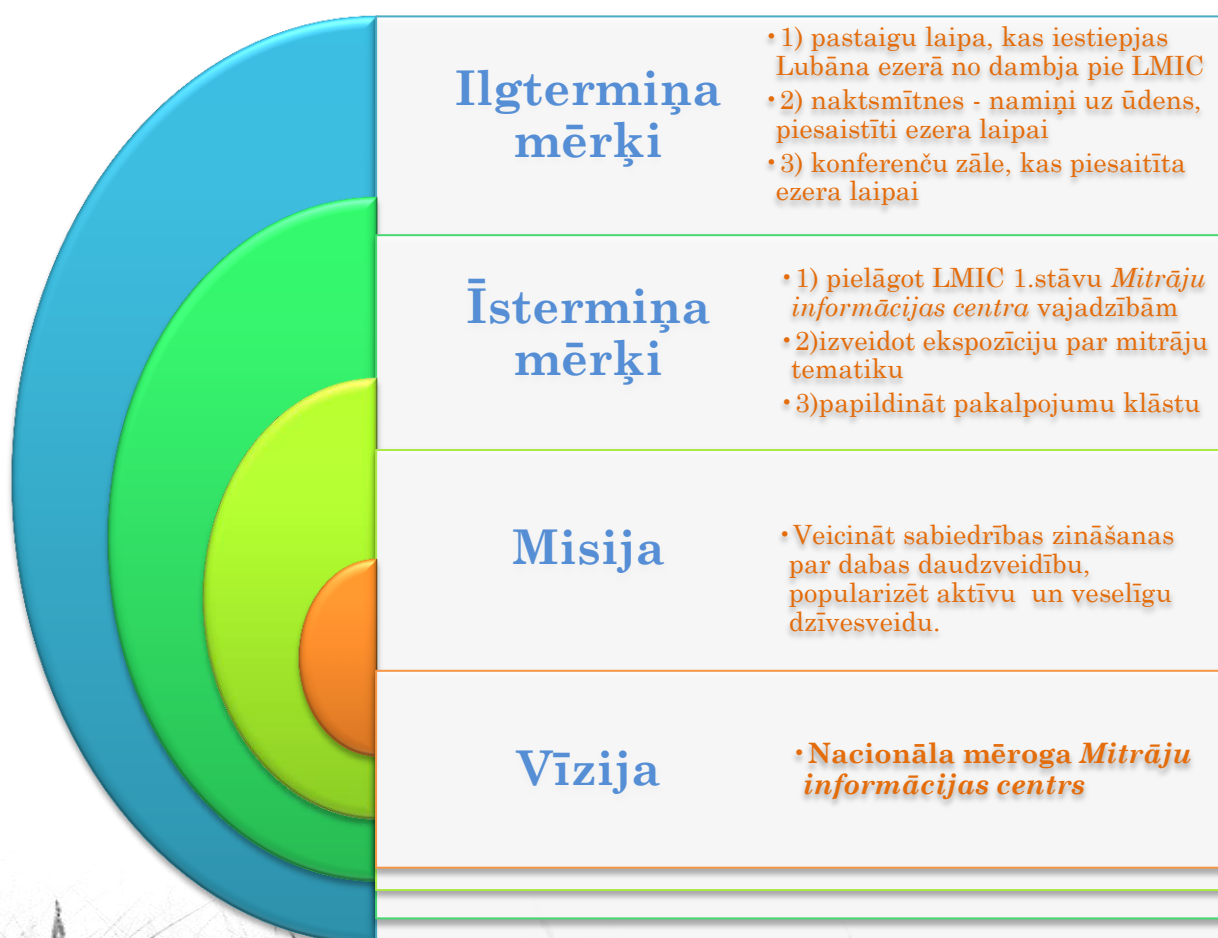
2014.gada pavasara biedrības *Pie Kraujas* vīzija un misija LMIC.

Šo izvirzīto mērķu sasniegšana vai darbošanās ir izveidojusi mūsu pieredzi. Pieredzi uz kuras pamata mēs varam rīkoties tālāk, raudzīties plašāk. Ja sākumā vēlējāmies aptvert dažādas sfēras un visas vienlaicīgi attīstīt kvalitatīvas, tad tagad, iepazīstot DL *Lubāna mitrājs* tūrisma plūsmu, pieprasījumu, kā arī pašas teritorijas

vajadzības, biedrība *Pie Kraujas* ir gatava specializēt savu darbību LMIC. Tiek izvirzīta jauna vīzija, precizēta vīzija un izvirzīti gan jauni mērķi, gan turpināti jau iesāktie.

Koncepcijas izstrādes periodā ir bijusi veiksmīga, rosīga un radoša sadarbība ar dabas parku *Dvietes paliene*, kuru apsaimnieko biedrība *Dvietes senlejas pagastu apvienība*. Lai gan pēc teritoriju lieluma ĪADT ir atšķirīgas, tām ir vairākas kopīgas iezīmes. Kaut vai pieminēsim palu laikā applūstošās teritorijas un arī akmens laikmeta liecības, kas ir atrastas abās teritorijās. *Dvietes palieni* apsaimnieko biedrība, bet *Lubāna mitrājā* biedrība apsaimnieko informācijas centru. Arī šādā aspektā var salīdzināt biedrību darbību ĪADT. Guvām ierosmes gan finansējuma piesaistē, gan arī informācijas centra pakalpojumu dažādošanā un darbībā kopumā.

Kopsumējot pieredzi LMIC, teorētiskās zināšanas par mitrājiem, ziņas par dabas izglītības iespējām Latvijā un pasaulē, izvirzam jaunu skatījumu biedrības *Pie Kraujas* darbībai LMIC.

No daudzpusīgas darbošanās, tiecamies uz specializāciju – nacionāla mēroga *Mitrāju informācijas centrs*. Gluži pašsaprotami, ka DL *Lubāna mitrājs* teritorijā plašāka sabiedrība tiktu izglītota gan par konkrēto teritoriju, gan par Latvijas un pasaules mitrājiem, kā arī vērstu uzmanību tieši uz mitrāju nozīmi dabas bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanā. Latvijā nav analoga centra un *Lubāna mitrājs*, kā Latvijas lielākais mitrāju komplekss, būtu atbilstoša vieta šāda centra izveidei.

Lai gan uzsvars tiktu likts uz mitrāju ekosistēmas funkcijām – bioloģisko daudzveidību, mitrāji vienmēr ir bijuši nozīmīgi cilvēku dzīves nodrošināšanai, kā arī mitrāju zemienēs ļoti labi spēj saglabāties kultūrvēsturiski objekti. Tādēļ *Mitrāju informācijas centrā* loģiski mijiedarbotos daba, kultūrvēsture un cilvēks. Līdz ar to, zem centra kopējā vēstījuma paietu arī šādas jomas: bioloģiskā daudzveidība, ornitofauna, zivsaimniecība, dabas aizsardzība, ūdenstūrisms, izziņas tūrisms, ekotūrisms, kultūrtūrisms, rekreācija – atpūta pie ūdeņiem (Lubāns, Aiviekste, Pededze, Rēzeknes upe – sauļošanās, peldēšana, makšķerēšana), aktīvā atpūta, tradicionālās kultūras mantojums (zvejniecība) u.c.

Kā arī, šāda specializēšanās uz mitrājiem būtu saskaņā gan ar iesaistīto novadu ilgtspējīgas attīstības stratēģijām, gan ar Lubāna mitrāja kompleksa fonda un Lubāna mitrāja kompleksa konsultatīvās padomes interesēm – tēla izveide un atpazīstamības veicināšana nacionālā un pasaules mērogā, turpinot dabas aizsardzības pasākumus, tūrisma piedāvājuma papildināšanu un vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu.

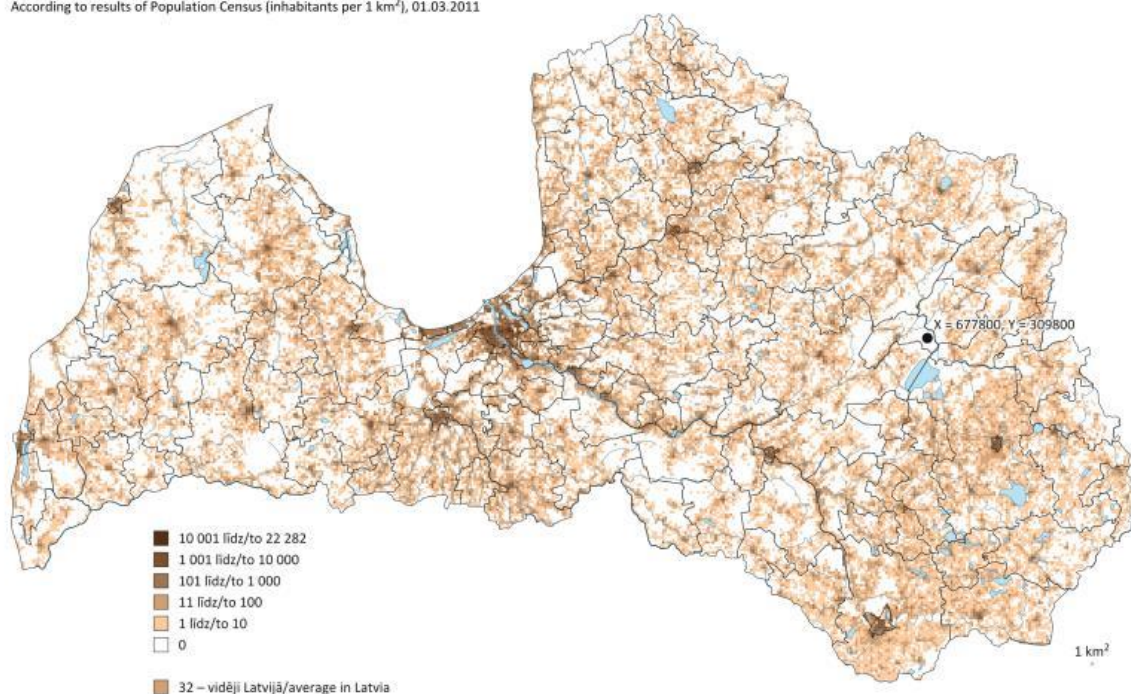
Teritorijai īpašu 'odziņu' piešķir fakts, ka pēc pastāvīgo iedzīvotāju blīvuma (Tautas skaitīšanas rezultāti cilv./km², 2011) tieši DL *Lubāna mitrājā* atrodas visnomaļākā vieta Latvijā.

Cilvēka apziņā mitrājs/mitraine saistās ar ļoti mitru vietu, purvu, akačiem, vienmuļu vai niedrēm un kārkliem aizaugušu ainavu. Gan ūdeņiem bagātās vietas, gan neskartā, savvaļīgā daba ir spēcīgi simboli, cilvēka iekšējās – garīgās - varenības un spēka izteikšanai. Ūdens – dzīvības sākums un uzturētājs visa mūža garumā. Dabas neskartības spēks apliecina cilvēka radošās un auglīgās iespējas. Un mitrumā viss taču aug griezdamies! Tāpēc fakts par visnomaļāko punktu, piešķir teritorijai vēl lielāku noslēpumainības un pirmatnības auru.

Mitrāji sniedz pārtiku, tīru ūdeni, akumulē CO₂, ir dzīvotne, kas nodrošina dabas daudzveidību. Un mitrājos ir kaut kas mistisks, piem., lielās purvu ainavas vai Lubāna ezera (jūras) plašie ūdeņi, it kā ļauj atgriezties pāris gadu tūkstošus atpakaļ laikā.

Pastāvīgo iedzīvotāju blīvums
Resident population density

Pēc Tautas skaitīšanas rezultātiem (cilvēki uz 1 km²), 01.03.2011.
According to results of Population Census (inhabitants per 1 km²), 01.03.2011

Tito mitrāju centrs. Tyto Wetlands Centre

Īstermiņa mērķi:

1) pielāgot LMIC 1.stāvu Mitrāju informācijas centra vajadzībām – šobrīd LMIC 2. stāvu izmantošana ir šāda – 2.stāvā atrodas naktsmītnes, 1.stāvā informācijas centrs, virtuve un pasākumu zāle. Apmeklētāji, lielākoties, paliek pirmajā telpā – informācijas centra daļā – un gluži vai neiedrošinās doties tālāk, lai gan ir paredzēta atpūtas un aktivitāšu zona – var nestedzīgi izdzert kafiju, palasīt grāmatu, bērni pildīt izglītojošus uzdevumus. Tomēr telpu izkārtojums liek noprast, ka tā ir darbinieku telpa. Tādēļ, saskaņojot ar vīziju par *Mitrāju informācijas centru*, vēlamies 1.stāvu padarīt patīkamāku un atvērtāku apmeklētājiem, kā arī jau pielāgot telpas jaunā tipa informācijas centra vajadzībām. Administrācija tiktu pārcelta uz 2.stāvu, lai lejas stāvs paliktu vienīgi informācijas sniegšanas un izziņas vajadzībām.

2) izveidot ekspozīciju par mitrāju tematiku – tiklīdz 1.stāvs tiktu pielāgots jaunā informācijas centra vajadzībām, būtu jāiekārto tematiski atbilstīga ekspozīcija. Noteikti jākonsultējas ar jomas speciālistiem, jāizpēta citu dabas informācijas centru piedāvājums un materiāla pasniegšanas veids.

3) papildināt pakalpojumu klāstu – vēlamies turpināt labiekārtot gan LMIC teritoriju, gan piedāvājumus apmeklētājiem, kuri atbraucot atpūsties pie Lubāna ezera var izvēlēties no dažāda un vispusīga pakalpojumu klāsta. LMIC teritorijā izveidot telšu vietas, āra pavadu, spēļu/aktivitāšu laukumus bērniem, jaunus informācijas standus u.c. No pakalpojumiem ir vēlams atjaunot velosipēdu nomu, papildināt binokļu skaitu nomas nolūkiem, izveidot laivošanas maršrutu-labirintu Lubāna ezera niedrēs, izvietot, tiešsaistes kameras gan ūdens līmeņa mērīšanai un zemūdens procesu vērošanai, gan Lubāna ainavas vērošanai.

Ilgtermiņa mērķi:

1) pastaigu laipa, kas iestiepjas Lubāna ezerā no dambja pie LMIC – pastaigu laipas sākums ir pie LMIC atrodošā dambja gals, kas atrodas neitrālajā zonā. Laipa iestieptos ezerā tik tālu, cik to pieļauj likumdošana un dabas aizsardzība. Laipas galā lielāka platforma. Sajūta it kā būtu iegājis Lubāna ezera plašumos.

Tianjin Qiaoyuan Park

Anjo, Japāna. www.conceptlandscape.tumblr.com

2) naktsmītnes - namiņi uz ūdens, piesaistīti ezera laipai – tā kā šobrīd esošās naktsmītnes, līdz ar centra pielāgošanu nacionāla mēroga *Mitrāju informācijas centra* vajadzībām tiktu zaudētas, tad nākotnē būtu jādomā par jaunu piedāvājumu. Mūsu iecere ir izmantot Lubāna ezera resursus, lai padarītu naktsmītnes interesantas un saistošas – namiņi uz ūdens. Katram apmeklētājam būtu iespēja uzturēties savā atsevišķā telpā. Namiņš būtu statisks, ne peldošs vai kā citādi mobils. Tālāk var aplūkot dažus attēlus kā tas izskatās citur pasaulē.

www.adventureroad.com

www.khaosok-smiley.com

www.inhabitat.com

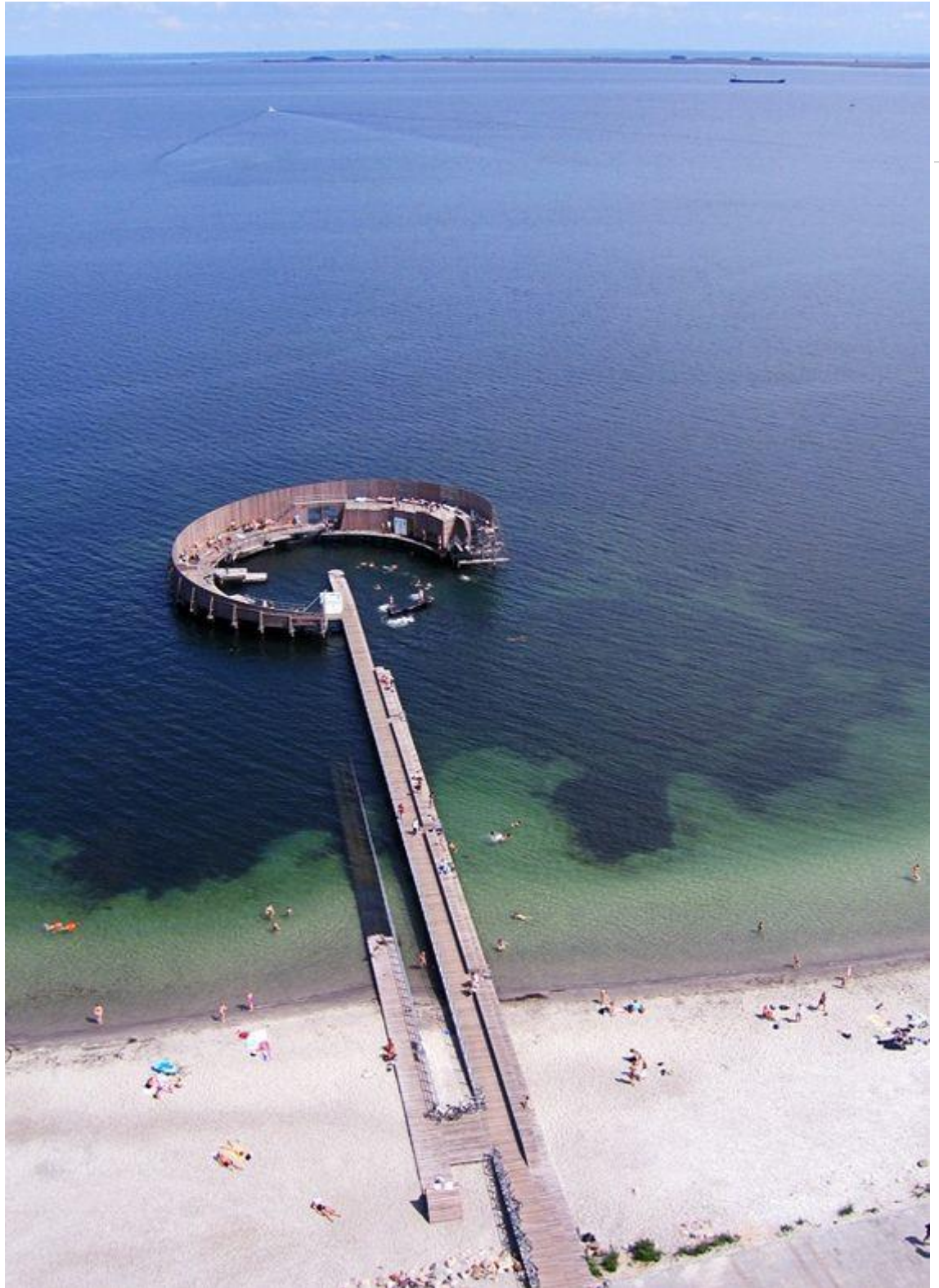
3) konferenču zāle, kas piesaitīta ezera laipai – Lubāna ezers, DL *Lubāna mitrājs, Mitrāju informācijas centrs* būtu nacionālā mērogā saistoša vieta, kur rīkot, seminārus, konferences, izglītības pasākumus. Lai to īstenotu ir vajadzīga infrastruktūra, t.sk. pietiekami lielas, kvalitatīvas un dizainiski un arhitektoniski interesantas telpas. Tāpēc, līdzīgi kā namiņi naktsmītnēm, arī konferenču telpas būtu ciešā saistībā ar Lubāna ezeru – atrastos uz ūdens ar skaistu skatu. Pievienojam pāris attēlus ierosmei no pasaulē īstenotajām idejām.

www.greenrivermarina.com

www.greenrivermarina.com

Kastrup Bathing Platform

Gjøde & Povlsgaard arkitekter - The infinite bridge (Bezgalīgais tilts)

Noslēgumā vēlos teikt, ka šeit pieminējām vien dažus no mērķiem un mazākām iecerēm. Vīzijas pamatbūtība ir par DL *Lubāna mitrāja* teritorijas atpazīstamības veicināšanu starptautiskā un lokālā mērogā. Nacionāla mēroga *Mitrāju informācijas centra* izveide veidotu nevien teritorijas kopējo tēlu, bet arī ļautu sinerģiski mijiedarboties iesaistītajām pusēm. Dabas aizsardzība, līdz ar sabiedrības izpratnes veicināšanu, būtu ieguvēja. Vietējie iedzīvotāji savā labā vairāk varētu izmantot palielināto tūrisma plūsmu. Kultūrainava un kultūrvide iegūtu jēgu, ja kāds to izmantotu un novērtētu.

Daba-Cilvēks-Kultūrvide veido DL *Lubāna mitrāja* unikālo un neaizvietojamu stāstu – piepilda telpu ar saturu.

